

Onko lukion yleissivistävässä opetuksessa käsityön kokoinen aukko?

Lukiolaisten valinnat ja valintaan vaikuttavat tekijät käsityön oppiaineessa

Käsityökasvatus
pro gradu -tutkielma

Laatijat:
Roosa Koski-Tuuri ja Severi Laaksonen

Ohjaaja:
dosentti Jaana Lepistö

8.12.2021
Rauma

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Käsityökasvatus

Tekijät: Roosa Koski-Tuuri ja Severi Laaksonen

Otsikko: Onko lukion yleissivistävässä opetuksessa käsityön kokoinen aukko?

Ohjaajat: dosentti Jaana Lepistö

Sivumäärä: xx sivua

Päivämäärä: 8.12.2021

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, valitsisivatko lukio-opiskelijat käsityön kursseja, mikäli niitä olisi kurssitarjonnassa, ja mitkä tekijät mahdollisesti selittäisivät heidän valintojaan. Tutkimus on ajankohtainen ja merkityksellinen, sillä lukion uusissa, vuonna 2019 julkaistuissa opetussuunnitelman perusteissa määritellyt laaja-alaiset tavoitteet voisivat mahdollistaa käsityön oppiaineen esiin nostamisen yhä isompana osana lukion yleissivistävää oppimäärää. Aihe on ajankohtainen myös siitä syystä, että vuonna 2020 on tehty selvitys koskien lukiodiplomeja taito- ja taideaineissa. Tämä selvitys koski myös käsityön lukiodiplomia. Selvityksen perusteella käsityön lukiodiplomeita suoritetaan vähän, joten käsityön asema lukioissa on heikko. Aiempaa tutkimusta lukiokäsityöstä Suomessa on hyvin vähän ja lukioissa käsityötä voi suorittaa vain muutaman vapaavalintaisen kurssin ja lukiodiplomin verran.

Tutkielman toteutusta ohjasi sitä varten, aiemman tutkimuksen ja kirjallisuuden pohjalta koottu teoreettinen tausta. Tämän teoreettisen taustan perusteella lukio-opiskelijoiden yleisiin kurssivalintoihin ja käsityön valintaan yhteydessä oleviksi selittäviksi tekijöiksi valikoitui oppilaan sosiaalistumisesta, henkilökohtaisesta kiinnostuksesta, sekä hyötynäkökulmista johtuvat tekijät. Tutkielman tärkeimpien käsitteiden pohjalta muodostettiin tutkimuksen kolmiosainen kyselylomake, joka muodostettiin määrällisistä välimatka-asteikollisista väittämistä. Kyselylomakkeeseen saatiin yhteensä 111 vastausta, maantieteellisesti suppeasti jakautuneena. Suurin osa tutkimuksen vastauksista saatiin läntisestä Suomesta ja loput Pohjois-Karjalasta (10 %). Ensimmäisessä osiossa opiskelijat arvoivat yleiseen kurssivalintaan yhteydessä olevien tekijöiden vaikuttavuutta. Toisessa osiossa opiskelijat valitsivat tutkimusta varten luotuja käsityön esimerkkikursseja kuudesta vaihtoehdosta sekä arvioivat jokaisen luodun esimerkkikurssin kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä.

Jokaisen kuuden esimerkkikurssin kohdalla valitsijoita oli 24–40 % kaikista tutkimukseen osallistuneista 111 vastaajasta. Tämän tutkimuksen aineiston analysoinnin perusteella voidaan todeta, että lukiolaisten kurssivalinnoissa vaikuttavina tekijöinä nousivat esiin sosiaalisten tekijöiden sijaan enemmän kiinnostavuuden ja hyödyllisyyden tekijät. Tutkimuksen tuloksista tehtyjen johtopäätösten perusteella käsityötä tulisi kehittää erityisesti sen hyödyllisyyden tekijöiden näkökulmista.

Tutkimustulosten yleistettävyyttä heikentää kyselyn pieni otoskoko, joka oli lisäksi alueellisesta näkökulmasta yksipuolinen. Lisäksi tähän tutkimukseen luotiin täysin uusi mittari, jonka luotettavuutta on haasteellista arvioida. Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää suunniteltaessa lukion oppimäärän sisältöjä ja kehitettäessä käsityöoppiainetta lukioissa.

Avainsanat: Käsityö, lukio, valinta, kiinnostavuus, hyödyllisyys

Sisällysluettelo

1	Johdanto	7
2	Käsityö oppiaineena	9
2.1	Käsityö perusopetuksen oppiaineena	9
2.2	Käsityöt lukion oppiaineena	11
3	Lukion opetussuunnitelma	13
3.1	Lukion valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet	13
3.2	Lukion opetussuunnitelman laaja-alaiset tavoitteet	14
4	Lukiokäsityön valintaan vaikuttavia tekijöitä	17
4.1	Lukiokäsitöiden valintaan vaikuttavia tekijöitä Lukio-opiskelijoiden valintoihin vaikuttavia tekijöitä aiemmassa tutkimuksessa	17
4.2	Motivaatio valintaan vaikuttavana tekijänä	18
4.3	Sosiaaliset tekijät valintaan vaikuttavina tekijöinä	20
4.4	Aiheen kiinnostavuus valintaan vaikuttavana tekijänä	21
4.5	Aiheen hyödyllisyys valintaan vaikuttavana tekijänä	22
5	Tutkimuksen viitekehysmalli	25
6	Tutkimusongelmat	27
7	Tutkimuksen toteuttaminen	28
7.1	Kyselylomaketutkimus	28
7.2	Kyselylomakkeen laatiminen	29
7.3	Lukion valinnaisen käsityön esimerkkikurssien laatiminen	30
7.4	Tutkimusotanta	31
7.5	Analysointimenetelmät	32
8	Tutkimustulokset	34
8.1	Kyselyyn vastanneiden taustatiedot	34
8.2	Lukio-opiskelijoiden kurssivalintoihin yhteydessä olevat tekijät	36
8.3	Esimerkkikurssien kiinnostavuuden ja hyödyllisyyden arviointi	39
8.3.1	Käsityö terapeuttisena toimintana ja hyvinvoinnin välineenä	39

8.3.2	Asiakaslähtöinen yhteistyöprojekti	40
8.3.3	Kekseliäs kierrätysmateriaalien käyttö ja luominen	41
8.3.4	Käsityörittäjäys ja brändien luominen	42
8.3.5	Modernit muotoilun ilmiöt	43
8.3.6	Perinne käsityöt Suomessa ja maailmalla	44
8.4	Esimerkkikurssien valintamäärät	45
8.5	Lukion käsityön laaja-alaisen opintojen kiinnostavuus ja hyödyllisyys	46
9	Johtopäätökset	50
10	Tutkimuksen luotettavuus	53
11	Tutkimuksen eettistä tarkastelua	55
12	Pohdinta	56
	Lähteet	59
	Liitteet	64
	Liite 1. Kyselylomake	64
	ProGradu-tutkielman kyselylomake	64
	Liite 2. Kyselylomakkeen vastausmatriisit	70
	Liite 3. SPSS Khiin neliö -testit	70
	Liite 4. Saatekirje rehtoreille	71

1 Johdanto

Tämän tutkielman tekijät ovat molemmat käsityönaineenopettajaopiskelijoita. Molemmat ovat suorittaneet käsityön perus- ja aineopintokokonaisuudet. Opintojen johdosta tutkijoiden tietämys käsityöstä on kasvanut ja monipuolistunut. Ymmärrys siitä mitkä ovat käsityön vaikutukset ja mahdollisuudet peruskoulua ajatellen ovat selkiytyneet tutkijoille. Tutkijat näkevät käsityön merkityksellisenä oppiaineena. Tutkijoille on herännyt mielenkiinto käsityön mahdollisuuksista myös lukion oppiaineena. Toisen tutkijan haaveena on tulevaisuudessa opettaa käsitöitä lukiossa, mahdollisesti peruskoulussa opettamisen rinnalla.

Tutkijoiden mielestä edellytys sille, että lukion käsityötä voidaan lähteä toteuttamaan, on se, että tiedettäisiin, mikä motivoisi opiskelijoita käsityön oppiaineessa. Lukion uusi, valtakunnallinen opetussuunnitelma julkaistiin marraskuussa 2019. Se tulee voimaan vuonna 2021 lukion aloittavilla opiskelijoilla. Uudessa opetussuunnitelmassa on kirjattu tämän tutkielman kannalta mielenkiintoisia uusia tavoitteita, joiden puitteissa käsityön tuominen vahvemmaksi osaksi lukion opetusta voisi olla mahdollista.

Lukion valtakunnallisen opetussuunnitelmaan kirjatut laaja-alaisen osaamisen tavoitteet tähtäävät hyvään yleissivistykseen, kestäväan tulevaisuuteen ja työelämävalmiuksiin ja -taitoihin (LOPS, 2019). Tutkijoiden näkemys on, että käsityö pystyy vastaamaan useampaan niistä. Käsityön perusopetuksen opetussuunnitelmassa käsityön tavoitteet ja lukion opetussuunnitelman perusteiden laaja-alaiset tavoitteet kohtaavat monelta osin. (POPS, 2014; LOPS, 2019) Käsityön osuus tulisi olla vahvempi myös lukion oppimäärässä. Laaja-alaisen oppimisen teemoihin pystytään tutustumaan yli oppiainerajojen, esimerkiksi huomioiden opiskelijoiden oma elämä ja kestävä elämäntapa.

Lukion tavoitteista vain pieni osa on antaa jatko-opintokelpoisuus. Tämän vuoksi on syytä pohtia koko lukion luonnetta sen sijaan, että keskityttäisiin ainoastaan ylioppilastutkinnon rooliin pääsykokeena tai päättökokeena. (Salmekivi, 2013 25–26) Lukion opetussuunnitelman perusteissa painotetaan, että paikallisia opetussuunnitelmia suunniteltaessa tulee toimia yhteistyössä lukioiden opiskelijoiden kanssa. (Opetushallitus, 2019) Haluamme tuottaa tällä tutkimuksella tietoa opiskelijoiden kiinnostuksesta valita käsityön kursseja lukiossa, mikäli niitä olisi tarjolla. Samalla haluamme selvittää tekijöitä eli motiiveja, jotka ovat yhteydessä opiskelijan valintoihin. Tutkimuksen tulokset antavat kuvan käsityön tarjoamista mahdollisuuksista lukiossa sekä lukio- opiskelijoiden kiinnostuksen määrästä käsityötä

kohtaan. Tätä tietoa voidaan toivottavasti käyttää hyödyksi suunniteltaessa uusia opetussuunnitelmia lukioissa, joissa käsityötä opetetaan jo laajemmin tai lukioissa, jotka haluaisivat tuoda käsitöitä lukiossa vahvempaan asemaan. Samalla tutkimus laajentaa käsityön kasvatusalan tutkimusta vähemmän tutkittuun ympäristöön.

Tutkimuksen avulla on tarkoitus tuottaa tietoa siitä, valitsisivatko lukio-opiskelijat käsityön kurssveja, mikäli niitä olisi kurssitarjonnassa, ja mitkä tekijät selittäisivät heidän valintojaan. Lisäksi tarkoituksena on tuottaa tietoa käsityön tarjoamista mahdollisuuksista lukion opetuksen sisältönä. Samalla pyritään selvittämään lukion uuden, valtakunnallisen opetussuunnitelman ja erityisesti siihen sisältyvien laaja-alaisen tavoitteiden avulla käsityön oppiaineen tarpeellisuutta lukion opetuksen osana.

2 Käsityö oppiaineena

2.1 Käsityö perusopetuksen oppiaineena

Kouluissa käsityö alkoi muotoutua oppiaineeksi Uno Gygnaeuksen ja Otto Salomon kehittämänä 1860-luvun lopulla ja siitä eteenpäin. Käsityöt ovat olleet Suomessa aina vahvasti liitoksissa vallitsevaan kulttuuriin. Perinteisesti naisille on kuulunut kotiin ja vaatteisiin liittyvät sisällä tapahtuvat käsityöt, kun taas miehet ovat tehneet käsitöitä ulkona ja ammatillisesta näkökulmasta. (Marjanen & Metsärinne, 2019, 50–52; Porko-Hudd, Pöllänen & Lindfors, 2018, 26–27)

Taito- ja taideaineiden tavoitteena on kasvattaa ihmistä yhteiskuntakelpoiseksi ja aktiiviseksi kansalaiseksi. Käsityö oppiaineen taustalla vaikuttaa ajatus ihmisestä, joka oppii tietoja ja taitoja erityisesti toiminnan ja tekemisen avulla. Kasvatuksen välineenä käsityössä yksilöltä vaaditaan ensinnäkin käsitystä omasta konkreettisesta käsityötoiminnasta, että käsityöstä ilmiönä. Yllä mainitut käsitykset kehittyvät tekemällä käsitöitä tiedostaen tekemiseen liittyvät lähtökohdat, päätökset ja tulokset. (Lepistö & Rönkkö 2009, 45–47.)

Käsityön tehtävänä kasvatuksellisesti on kehittää oppilasta kokonaisvaltaisesti sekä kehittää niin yksilön kuin yhteiskunnankin näkökulmista toivottavia toimintatapoja- ja muotoja. Käsitöissä pyritään kasvatuksellisesti elämänhallinnan ja suurempien kokonaisuuksien opettamiseen. Tuottamistoiminnan teoria luo perustan käsityökasvatukselle, yksittäisen käsityöllisen tuottamistapahtuman opetus rakentuu lähtökohtaisesti toimintamuotojen rakentamisesta, eikä muista käsitöihin liittyvistä aiheista kuten, käsityötaitojen, erilaisten materiaalien käsittelyn, työskentelytapojen tuntemuksen, eikä esineiden kopioimisen aiheista. (Peltonen 1988, 14.)

Kouhia (2012) on tutkinut käsityön merkityksiä ihmisille. Analysoidessaan näitä merkityksiä, tiivistä hän tutkimuksen tuloksena käsityön merkitykset kahdeksaan eri kategoriaan, jotka olivat käytännölliset, materiaaliset, esteettiset, ilmaisulliset, kokemusperäiset, moniaistilliset, yhteisöön liittyvät ja narratiiviset merkitykset. Käsityö voidaan nähdä useampien erilaisten merkitysten ja ihmisenä kehittymisen ja oppimisen mahdollistavana toimintana. (Kouhia, 2012, 29–31)

Sukupuolittunut jako käsitöissä on näkynyt myös koulukäsityössä. Aiemmissa opetussuunnitelmissa käsityö on jakautunut tekstiilityöhön ja tekniseen työhön. Uusimmassa

opetussuunnitelmassa tätä jakoa ei enää ole vaan puhutaan kovista ja pehmeistä työstettävistä materiaaleista. (POPS, 2004; POPS, 2014) Käsityön jako teknisiin ja tekstiilitöihin on näkynyt kauan oppiaineessa jakamalla oppilaat sukupuolen mukaan. Tämä jako näkyy yhä siitä huolimatta, että rajaa teknisen ja tekstiilityön väliltä on pyritty poistamaan. (Lepistö & Lindfors, 2014)

Käsitöitä opetetaan perusopetuksessa opetushallituksen antamien normien mukaan vanhasta mallista eroten nykyään käyttäen hyödyksi tasapuolisesti vanhoja teknisentyön teknologioita ja tekstiilityönteknologioita. Painotusta toisiin sisältöihin voidaan tehdä ainoastaan perusopetuksen yhteisten valinnaisaineiden oppimäärän rajoissa. (Opetushallitus, 2015) Skupuolen mukaan käsitöitä valitaan peruskoulussa valinnaisaineeksi nykyään vähemmän kuin aikana, jolloin oppilas itse valitsi, kuinka paljon kumpaakin suhteessa toisiinsa teknistä- ja tekstiilityötä hän peruskoulussa opiskelee (Hilmola & Autio, 2017, 39–59).

Kojonkoski-Rännäli (2014) pohtii teoksessaan ”Käsin tekemisen filosofia” eroa tekemisen ja valmistamisen välillä. Kun käsityö alun perin on ollut työtä itsensä elättämiseksi ja oman identiteetin rakentamista varten ajatellaan sen merkityksien nykyaikana olevan monipuolisempia. Arendtin teoriat käsityöstä ovat myöhemmin nostaneet esiin käsityön merkityksen myös taiteena ja nautintoa tuottavana tekemisen muotona. (Kojonkoski-Rännäli, 2014, 36–37) Käsillä tehty tai hoivatyö ovat vähemmän arvostettuja kuin kustannustehokas ja tuottava työ, jossa tarkoituksena on tuottaa nopeasti ja halvalla. Käsin tekemisessä on mukana tekijän aivojen lisäksi sydän. (Kojonkoski-Rännäli, 2014, 45) Käsityön merkitys voi olla myös mielihyvää tuottavaa ja itsetuntoa vahvistavaa (POPS 2014, 430).

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan käsityön oppiaineen tehtävä on kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia. Käsityö oppiaineena opettaa oppilaalle sen sisältöjen kautta erilaisia visuaalisia, materiaalisia ja teknisiä ratkaisuja, joiden avulla hän oppii ratkomaan ongelmia arjessaan. Käsityö opettaa pitkäjänteistä ja innovatiivista työskentelyä kokonaisen käsityöprosessin avulla. Kokonainen käsityöprosessi sisältää kaikki vaiheet tuotteen idean syntymisestä sen arviointiin. (POPS 2014, 430)

Porko- Huddin, Pölläsen ja Lindforsin (2018), tutkimuksessa todetaan, että käsityön tutkimus on painottunut viime aikoina design-prosesseihin, multimateriaalisuuteen, uusiin teknologioihin ja käsityön hyvinvointiaspekteihin. Tulevaisuuden suuntauksista mainitaan innovaatiot, kestävän ja hyvinvoivan yhteiskunnan tukeminen ja käsin tekeminen

digitalisoituvassa maailmassa. Käsityön tutkimuksen suuntaukset näkyvät käsityön oppiaineen asemassa sitä ohjaavina tekijöinä. Lukion uuden opetussuunnitelman tavoitteet ovat yhteneväisiä käsityön tarjoamien mahdollisuuksien kanssa. (Porko- Hudd, ym., 31–34, LOPS, 2021)

2.2 Käsityöt lukion oppiaineena

1990-luvulla lukiokoulutus muuttui merkittävästi luokattomaan lukiomalliin siirryttäessä. Opiskelijoille avautui mahdollisuus aiempaa laajempaan valinnaisuuteen ja lukiot erikoistuivat tiettyihin oppiaineisiin yhä enenevässä määrin. (Klemelä ym. 2007, 11) Jatkomona lukiodien kehittämiseksi Suomessa on kehittynyt myös kaksi käsityöhön painottunutta lukiota, joissa on mahdollisuus suorittaa käsityöpainotteinen lukiolinja. Nämä kaksi lukiota ovat Tammerkosken lukio Tampereella ja Tiirismaan lukio Lahdessa. Kummassakin opiskelijoilla on mahdollisuus valita käsityökursseja osaksi lukion yleissivistäviä opintojaan. Kaikissa Suomen lukioissa ei ole mahdollista suorittaa lukiodiplomin suorittamiseen vaadittavia kahta pohjakurssia. Tätä varten opetushallitus on luonut lukiodiplomien e-oppimateriaalin. (Tekstiioipettajaliitto TOL ry)

Käsityön osuus lukio-opintojen sisällöissä on muodostunut edellisen opetussuunnitelman ja uuden opetussuunnitelman mukaisesti käsityön lukiodiplomin suorittamisesta sekä mahdollisista paikallisesti päätettävistä laaja-alaisten kokonaisuuksien mahdollistamista käsityön osuuksista. (LOPS, 2015; LOPS, 2019) Opetushallituksen vuosina 2008–2010 tuottaman selvityksen mukaan käsityön lukiodiplomin voi yleensä suorittaa vuosittain vain 12 lukiossa kaikista kyselyyn vastanneista Suomen lukioista. 57 lukiossa diplomien voi suorittaa joinain vuosina ja 306 kuudessa lukiossa ei voi suorittaa lainkaan käsityön lukiodiplomia. Tutkimuksen toteutusvuosina käsityön lukiodiplomeja suoritettiin molempina vuosina noin 70. Kyseisenä tutkimusvuotena kaikkien muidenkin lukiodiplomien suoritukset jäivät vähäisiksi. (OPH, 2011, 16–18)

Opetushallitus teki selvityksen lukiodiplomeista vuonna 2011. Selvityksen tärkein tehtävä oli selvittää lukiodiplomien suorittamista lukioissa, yhteistyötä diplomien toteuttamisessa, diplomien merkitystä lukion toimintakulttuurissa ja kehittämistarpeita lukuvuosina 2008–2009 ja 2009–2010. Selvityksessä todettiin käsityödiplomien suorittamisen olevan verrattain vähäistä. Opettajat kaipaivat selvityksen mukaan lisäkoulutuksia ja tietämystä käsityön

lukiodiplomin suorittamisesta, jotta lukiodiplomeja suorittavien määrä voitaisiin saada nousemaan. Käsityön lukiodiplomeja suoritetaankin paljon yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kuten esimerkiksi kansalaisopistojen kanssa, jotta opettajat saavat lisätukea ja resursseja ohjatakseen opiskelijan lukiodiplomin suorittamista. (OPH, 2011)

Vuonna 2020 opetushallitus teki uudelleen lukiodiplomiselvityksen, jonka mukaan valtaosa korkeakoulujen rehtoreista ja koulutuksen järjestäjistä haluaisi ottaa lukiodiplomit vahvemmin huomioon opiskelijoiden korkeakouluihin haettaessa. Näkemyksissä tuli ilmi, että lukiodiplomeista toivotaan lisäpisteitä ja se voisi parhaimmillaan toimia jopa näyttötyönä tietyille aloille. Korkeakouluille tehdyssä opiskelijavalintoja selvittävässä kyselyssä vain yksi korkeakoulu vastanneista ilmoitti hyödyntävänsä lukiodiplomeja opiskelijavalinnoissaan. Kyseisessä korkeakoulussa lukiodiplomin hyödyntäminen opiskelijavalinnassa koski vain yhtä koulutuslinjaa. (OPH, 2020, 43–44; 46)

3 Lukion opetussuunnitelma

3.1 Lukion valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet

Opetussuunnitelmat ovat jokaisella opetuksen asteella määriteltyjä hallinnollisia asiakirjoja, jotka esittelevät ytimekkäästi opetuksen tavoitteet, opetettavat tieto- ja taitosisällöt, opetustavat, opetukseen ja oppimiseen käytettävän ajan, oppilaita koskevat tavoitteet ja kouluissa tapahtuvan arvioinnin perusteet. Opetussuunnitelmiin valitaan aina yhteiskunnallisesti tärkeimpinä pidetyt tiedot, jotka saadaan analysoimalla yhteiskunnan tilaa, sen tarpeita ja tulevaisuutta. (Antikainen ym., 2013, 196–197)

Keväällä 2017 aloitettiin lukioden laaja uudistushanke, jonka takia uusi lukiolaki, valtionneuvoston lukiota koskeva asetus ja ylioppilastutkinnon säädökset astuivat voimaan 01.08.2019. Uusi lukion valtakunnallinen opetussuunnitelma julkaistiin marraskuussa 2019 ja otetaan käyttöön paikallisesti 01.08.2021. Uudistuksen taustalla on vahva halu nostaa kansakunnan koulutustasoa, jotta Suomi yhteiskuntana menestyisi mahdollisimman hyvin tulevana vuosikymmeninä. Tavoitteisiin pyritään korkeakouluyhteistyön, joustavampien opintopolkujen, ohjauksen ja tuen sekä oppiainerajat ylittävien opintojen keinoin. (LOPS, 2019)

Oppiainerajoja ylittävää oppimista on tukemassa myös lukion uudenlainen opintojen suoritusrakenne. Lukiokoulutus koostuu yhteensä 150 opintopisteen suorittamisesta. Kaikille pakollisia opintoja näistä opinnoista on 80 opintopistettä, jotka sisältävät Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis- yhteiskuntatieteellisiä opintoja, taito- ja taideaineiden opintoja sekä opinto-ohjausta. Pakollisten opintojen lisäksi on suoritettava vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja, jotka koostuvat yllä mainittujen kategorioiden opinnoista, pakollisia opintoja täydentäen ja syventäen. Näistä pakollisista ja valtakunnallisesti valinnaisista opinnoista on jäsennelty lukion opetussuunnitelman perusteissa 1–3 opintopisteen moduuleita, joista paikallisesti rakennetaan oppiaineiden omia tai yhteisiä opintojaksoja. Nämä opintojaksot voivat olla laajuudeltaan ja muodoltaan hyvin erilaisia. (LOPS, 2019)

Lisäksi uudessa opetussuunnitelmassa annetaan opiskelijalle mahdollisuus suorittaa temaattisia opintoja ja lukiodiplomeja. Temaattiset opinnot ovat paikallisesti lukion päätettäviä ja tarjoamia vapaavalintaisia opintoja. Temaattiset opinnot tähtäävät erityisesti

laaja-alaiseen osaamisen kehittämiseen. Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Niiden avulla opiskelija voi osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan sekä ilmaista ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitojaan pitkäkestoisen työskentelyn avulla. (LOPS, 2019, 354–355)

3.2 Lukion opetussuunnitelman laaja-alaiset tavoitteet

Laaja-alaiset tavoitteet (**kuva 1**) ovat lukion opetussuunnitelmaan kirjattuja eheyttäviä tavoitteita, joiden on tarkoitus muodostaa lukion oppiaineita yhdistäviä sisältöjä. Niiden tavoitteena on yleissivistyneet tasapainoiset opiskelijat, joilla olisi tarvittavat valmiudet kestävän tulevaisuuden rakentamiseen, jatko-opintoihin, työelämään ja kansainvälisyyteen. Tavoitteet liittyvät kuuteen eri osaamisalueeseen, jotka ovat globaali- ja kulttuuriosaaminen, hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. (LOPS, 2019, 60–62)

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

Kuva 1. Lukion valtakunnallisen opetussuunnitelman laaja-alaiset tavoitteet. Kuva: LOPS 2019, 60.

Yllä esiteltyjen laaja-alaisen tavoitteiden (**kuva 1**) pohjalta olemme luoneet tutkimuksen aineistonkeruuseen liittyvät käsityön valinnaiset kurssit.

Lukiossa niin kuin peruskoulussakin raamit valinnaisuudelle ja opetukselle luo valtakunnallinen tuntijako, josta päätetään perusopetuslaissa ja asetuksessa. Seuraava tuntijakoa ja valinnaisuutta säätelevä tekijä on kunta, jolla on valtaa säädellä valtakunnallisten minimituntimäärien puitteissa oppiaineiden määriä ja valinnaisuutta. Paikallinen päättävä toimija voi esimerkiksi mahdollistaa tietyn koulun painottumisen joihinkin aineisiin, painottumista on nähtävillä erityisesti taito- ja taideaineiden kohdalla. Viimeisenä valintoja pääsevät tekemään oppilaat ja heidän vanhempansa, heidän valintansa tapahtuu yllä mainittujen valinnaisuuden raamien puitteissa. Viime vuosien valinnaisuuden lisääntyminen on tuonut yksilöille enemmän vastuuta ja vapautta tehdä valintoja opintopoluillaan. Tiettyihin oppiaineisiin sidottua opetusta on pyritty vähentämään. (Välijärvi. J. 2010)

Omaehtoisen oppimisen edellytyksenä on oppijan oma halu ja mielenkiinto, jotka ohjaavat opiskelemista. Nimenomaan tämä erottaa sen autonomisesta oppimisesta, jossa oppija tekee itsenäisesti työn ja opiskelun, mutta oppiminen saattaa silti olla pakonomaista. Oppimisen ollessa omaehtoista, myös halu oppimiseen ja tiedon saantiin on oppijan omasta tahdosta lähtevää. Omaehtoinen oppiminen on edistyneempää kuin tahaton muuttuminen eli automaattinen oppiminen. (Metsämuuronen, 1997, 20–26)

Nuorten elämään sisältyy monenlaisia haasteita ja mahdollisuuksia, joiden edessä on tehtävä vaikeita valintoja. Nämä haasteet liittyvät koulutukseen, ammatinvalintaan ja sosiaalisiin suhteisiin. Näiden valintojen tekemistä ohjaavat motiivit, kuten kiinnostus ja ympäristö, jossa nuori toimii. (Nurmi, ym. 2014, 151–152)

Väljärven ja Tuomen (1995) tutkimuksen mukaan lukiolaisille merkityksellisiä oppiaineita olivat erityisesti ne oppiaineet, joiden opiskelusta opiskelijat olivat voineet päättää itse. Kuitenkin mitä pidemmälle opinnot etenivät, sitä enemmän opiskelijat uskoivat omien valinnanmahdollisuuksiensa ja vaikuttamisen keinojensa vähenevän (Väljärvi & Tuomi, 1995, 71–72).

Uusliberatististen ajatusten johdosta koulujärjestelmämme entinen tasa-arvoon perustuva koulutusmahdollisuuksien yhdenmukaisuustavoite on saanut osittain väistyä arvojen kuten yksilöllistäminen, eriytyminen ja lahjakkuuksien tukemisen käsitteiden tieltä. Opiskelijoilta vaaditaan siis yhä enemmän vastuun kantamista omista valinnoistaan ja menestymisestään opinnoissaan. (Jauhiainen, Rinne & Tähtinen 2001, 11–15; Patomäki 2007) Häivälän tutkimuksessa 2009 on tutkittu lukion aineenopettajien arvoja ja käsityksiä kohdistuen lukiokoulutuksen muutoksiin. Opettajat jakautuivat kaksijakoisesti, toiset olivat huolissaan lukion valinnanmahdollisuuksien kasvun ja vapauden mahdollisesta johtamisesta opiskelijoiden syrjäytymiseen ja eriarvoistumiseen, toiset taas pitivät vapautta hyvänä asiana, erityisesti hyvin suoriutuvien opiskelijoiden kannalta.

4 Lukiokäsityön valintaan vaikuttavia tekijöitä

4.1 Lukiokäsitöiden valintaan vaikuttavia tekijöitä Lukio-opiskelijoiden valintoihin vaikuttavia tekijöitä aiemmassa tutkimuksessa

Metsämuurosen (1997, 94–112) tutkimuksen mukaan käsityöharrastajien tärkeimpiä motivaatioon vaikuttavia tekijöistä käsityöharrastuksessa olivat mielikuvitus, uteliaisuus, hyödyllisyys ja luomisen tarve. Välijärven ja Tuomen (1995, 70–73) tutkimuksessa nuorten ainevalintoihin lukiossa olivat yhteydessä eniten nuorten sukupuoli ja aiempi opintomenestys. Myös vanhempien koulutustaustan ja koulun maantieteellisen sijainnin nähtiin olevan yhteydessä valintoihin. Niemisen (2003) mukaan oppilaiden valintoihin vaikuttavista tekijöistä tärkeimpiä olivat helppous, mukavuus, oppiaineen käytännönläheisyys ja luovuus sekä tuleva ammatti. Noona Kiuru toteaa väitöskirjatutkimuksessaan nuorten muistuttavan toisiaan useissa asioissa. Nuorten koulutuspolkujen, uravalintojen, koulusopeutumisen, sekä laajemman akateemisen orientaation eli normien ja asenteiden todettiin muistuttavan toisiaan ja vaikuttavan ikätovereihin vahvasti. (Kiuru, 2008)

Robnett ym. toteavat tutkimuksessaan, että lukio-opiskelijoiden tärkeimpinä luonnontieteiden ja insinööritieteiden uraan johtavana tekijänä ovat kiinnostus ja muiden opiskelijoiden luoma ilmapiiri sekä asenteet luonnontieteitä kohtaan. Myös käsityöt asettuvat tutkimuksen toteutusmaassa Yhdysvalloissa luonnontieteisiin. (Robnett ym., 656–657) Käsityöoppiaineen sisältöjen valinta peruskoulussa on huomattu ohjautuvan vahvasti vanhempien ja koulukavereiden myötävaikutuksella sukupuolen mukaisesti. Aiemmalla käsityöopetuksella, opettajalla ja opintomenestyksellä on myös vaikutusta valintaan. Nuoret tuovat esiin myös haluttomuuden valita epätyypillisesti oman sukupuolensa vastaisesti, koska tämänkaltaisen valinta helposti altistaa leimaamiselle ja luokittelulle. (Lepistö, 2011, 163–166)

Veeran Virtanen (2017) on selvittänyt Pro gradu -tutkielmassaan yläkouluikäisten oppilaiden valinnaisen käsityön valintoihin yhteydessä olevia tekijöitä. Tutkielmassa valintaan liittyviksi tekijöiksi tiivistettiin oppilaan sosiaalistumisesta, henkilökohtaisesta mielenkiinnosta, vaikuttamisen mahdollisuuden tarpeesta sekä hyötynäkökulmista johtuvat tekijät. Tuloksena kyselylomaketutkimuksen aineistosta saatiin, että yläkouluikäiset haluavat lisää vaikuttamisen mahdollisuuksia valinnaisessa käsityössä toteutettaviin sisältöihin. Valinnaisen käsityön sisällöistä oppilaita kiinnostivat eniten uutuusarvoa tuovat ja koulun ulkopuoliselle elämälle hyödyllisenä näyttäytyvät sisällöt. Pojat valitsivat maskuliinisempia sisältöjä, kun taas tytöt

jakautuivat tasaisemmin valinnoissaan perinteisesti maskuliinisina ja feminiinisinä pidettyjen sisältöjen välillä. (Virtanen, 2017, 31–44)

Järä Teppo ja Väkiparta Pekka (2013) ovat tutkineet Pro gradu työssään syitä opiskelijan hakeutumiseen Tammerkosken lukion käsityölinjalle. Tutkimuksessa vaikuttavina tekijöinä löydettiin vahvimmin olevan oppilaan kiinnostuksen kohteiden sekä maantieteellisten tekijöiden. Maantieteelliset tekijät nousivat merkittäviksi, varsinkin siitä syystä, että käsityöhön erikoistuneita lukioita on koko Suomessa vain kaksi. Kiinnostuksen kohteilla viitattiin tutkimuksessa kiinnostuksen määrään käsitöitä kohtaan. Käsityöharrastuneisuus oli yksi merkittävimmistä kiinnostukseen liitettävistä tekijöistä.

Aikaisempaa tutkimusta Suomessa lukio-opiskelijoiden käsityön valintaan vaikuttavista tekijöistä ei ole, johtuen mahdollisesti siitä, että käsityöllä ei ole merkittävää asemaa lukion oppimäärässä. Aiheen tutkiminen on mielestämme tärkeää, jotta voidaan perustella käsityön paikkaa tulevaisuuden lukion opetussuunnitelmissa.

Tässä tutkimuksessa tärkeimmiksi valintaan vaikuttaviksi tekijöiksi valittiin aiemman tutkimuksen perusteella sosiaaliset valintaan vaikuttavat tekijät, kiinnostavuus valintaan vaikuttavana tekijänä ja hyödyllisyys valintaan vaikuttavana tekijänä. Nämä tekijät valikoituivat sen perusteella, että ne toistuivat aiemmassa tutkimuksessa, sekä näyttäytyivät tutkijoille mielenkiintoisimpina lukiokäsityön kannalta. (Nurmi, ym. 2014, 151–152; Metsämuuronen, 1997, 94–112; Välijärven ja Tuomen, 1995, 70–73; Nieminen, 2003; Kiuru, 2008; Robnett ym., 656–657; Lepistö, 2011, 163–166; Veera Virtanen, 2007, 31–44; Järä ja Väkiparta, 2013) Näiden tekijöiden yhdistävä pääkäsite, jota ne ovat muodostamassa on motivaatio, joka vaikuttaa ihmisten toimintaan ja valintoihin niitä ohjaavana sisäisenä tilana. (Lehtinen ym. 2016, 143–144; Kember, 2015, 22; Reeve, 2005, 6–153; Lehtinen, Vauras, Lerkkanen, 2016, 126–127; Houtsonen 2000, 9; Salmela-Aro ja Nurmi, 2002, 26–28; Ames, 1992, 261–268)

4.2 Motivaatio valintaan vaikuttavana tekijänä

Motivaatio on ihmisen sisäinen tila, joka ylläpitää, ohjaa ja aikaansaa toimintaa. Motivaatio vaikuttaa yksilön tekemiin valintoihin käyttäytymis- ja toimintavaihtoehtojen välillä. Motivaatio jaetaan yleisesti esimerkiksi välttämis- ja lähestymismotiiveihin. Tällä tarkoitetaan sitä, että ihminen välttää epämiellyttäviä kokemuksia tai tilanteita ja lähestyy sellaisia, joiden

olettaa tuottavan mielihyvää tai olevan mielenkiintoisia. Useimpiin motivaatioteorioihin sisältyy jako sisäisiin ja ulkoisiin motivaatioihin. (Lehtinen ym. 2016, 143–144) Sisäisellä motivaatiolla tarkoitetaan ihmisen kiinnostusta ja siitä saamaa nautintoa kyseessä olevaa tehtävää tai aihetta kohtaan. Mitä korkeammalle koulutustasossa edetään sitä tärkeämmiksi ulkoisista motivaatiotekijöistä nousevat koulutuksesta saatava tutkinto, ammatinvalinta ja työelämän tavoitteet, joihin opiskelija valinnoillaan pyrkii vaikuttamaan (Kember, 2015, 22)

Motivaatio koostuu sisäisistä motiiveista ja ulkoisista tekijöistä. Sisäisiin motiiveihin kuuluvat tarpeet, kognitiot ja emootiot. Tarpeet ovat yksilön elämän ja kehityksen kannalta tärkeitä ehtoja. Ne voivat olla biologisia kuten ravinnon saanti, psykologisia kuten mielenterveys tai sosiaalisia kuten ihmisen tarve olla osa jotakin tai kuulua johonkin. Kognitiot ovat tietoisia mielen toimintoja ja muodostavat ihmisen tavan ajatella ja suhtautua tapahtumiin. Kognitiot koostuvat uskomuksista, odotuksista ja minäkuvasta. Emootiot ovat lyhytkestoisia, moniulotteisia ilmiöitä, jotka määrittävät sopeutumista elämän tapahtumiin ja ohjaavat käyttäytymistä. (Reeve, 2005, 6–7)

Ulkoiset kannustimet ovat ympäristön tekijöitä, jotka ohjaavat yksilön käyttäytymistä. Ne voivat olla eri ympäristön tasojen tekijöitä. Nämä voivat olla esimerkiksi tietyn fyysisen ympäristön aiheuttamia ärsykeitä, sosiaalisen lähipiirin asettamia odotuksia tai kannustimia, tai yhteiskunnan tasolla ilmentyviä kulttuurisia tekijöitä. Ne ohjaavat yksittäistä, hetkittäistä tai pidempää tapahtumaa tai toimintaa joko kannustamalla tai torjumalla. (Reeve, 2005, 6–7) Edellä mainittujen lisäksi voidaan puhua amotivaatiosta. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilöllä ei ole sisäistä eikä ulkoista motivaatiota jotakin toimintaa tai asiaa kohtaan. (Reeve, 2005, 153).

Minäpystyvyyden käsitteellä tarkoitetaan sitä millaisia käsityksiä ja uskomuksia yksilöllä on omista resursseistaan organisoida ja toteuttaa toimintoja, joilla voi selvitä erilaisista suorituksista toivotulla tavalla. Minäpystyvyys vaikuttaa siihen millaisia tavoitteita yksilö valitsee ja millaisiin tehtäviin hän ryhtyy. Käsitys omasta pystyvyydestä näyttää vaikuttavan ajatteluprosesseihin, joita yksilö kohtaa tehtävän suoritusilanteessa. Koulutusjärjestelmässä opiskelijat ja oppilaat muodostavat pysyviä ja selvärajaisia käsityksiä omasta toimintakyvystä ja oppijuudesta, jotka näin ollen avaavat ja sulkevat eli ohjaavat vahvasti erilaisia koulutuksen ja oppimisen mahdollisuuksia ihmisten elämänculussa (Lehtinen, Vauras & Lerkkanen, 2016, 126–127; Houtsonen 2000, 9) Tässä tutkimuksessa valintatilanteessa eli aineiston

keräysvaiheessa opiskelijan uskomukset omista resursseista eli minäpystyvyys, kuten esimerkiksi käsitys omasta osaamisesta käsitöissä, vaikuttaa opiskelijan tekemiin valintoihin.

Nuorten tavoitteenasetteluun vaikuttavia tekijöitä ovat heidän yksilöllinen motivaationsa ja kiinnostuksensa. Nuoret asettavat tavoitteita ja toimivat niiden mukaan, kun he uskovat niiden toteutumisesta seuraavan arvostusta ja merkittävyyden sekä oman osaamisen kasvua. Myös oppimishistorian ajatellaan heijastuvan yksilölliseen motivaatioon. Etsi tähän käsityön oppimishistorian vaikutuksista käsityöoppiaineesta pitämiseen. Nuoren on opittava omalla tavallaan pitämään asioista samoin kuin on opittava myös ne ulkomailman kohteet, jotka tuovat tyydytystä yksilöllisille tarpeille. Tällä tavoin voidaan ajatella, että nuori oppii myös erilaiset harrastus- ja ruokamieltymykset. (Salmela-Aro ja Nurmi, 2002, 26–28, Ames, 1992, 261–268)

Ihmisen kehitys tapahtuu hänen ikäsidonnaisessa kehitysympäristössään. Kehitysympäristö on ihmisen ympärillä oleva ihmistä muovaava kehityksellinen ympäristö, jota ohjaavat kehitystehtävät, roolisiirtymät, elämäntapahtumat ja ikärajoitukset. Kehitysympäristö luo mahdollisuudet ja rajoitteet yksilön valintojen tekemiselle motivaation perusmekanismien: valinnan ja sopeutumisen vaikuttaessa päätöksiin. Nuoruudessa kun vaihtoehtojen määrä on suuri, nousee mekanismin vallitsevaksi periaatteeksi valinta. Kun eri-ikäisiltä on kysytty heidän henkilökohtaisia tavoitteitaan kerrotut tehtävät heijastelevat heidän ikäsidonnaista kehitysympäristöään. Nuorilla nämä tavoitteet ovat ystäviin, tulevaan perheeseen ja ammatinvalintaan liittyviä. (Salmela-Aro & Nurmi, 2017, 26–28)

4.3 Sosiaaliset tekijät valintaan vaikuttavina tekijöinä

Bronfenbrennerin mukaan kehitykseen ja sosiaalistumiseen vaikuttavat ympäristön erilaajuiset kehät, joiden kanssa yksilö on aktiivisessa vuorovaikutuksessa. Kehä ajatellaan sisältävän seuraavanlaisia oletuksia: 1) yksilö on aktiivinen ja ympäristöön kanssa vuorovaikutuksessa 2) Ympäristö mukauttaa yksilön sen vaatimuksiin ja ehtoihin 3) Ympäristö koostuu erilaisista toisiinsa vaikuttavista tasoista eli, mikro-, meso-, ekso- ja makrojärjestelmistä. (Bronfenbrenner, 1979, 20–71)

Termillä sosialisatio viitataan siihen prosessiin ihmisten elämissä, jossa yksilöt omaksuvat sen kulttuurin ja ympäristön taidot, käyttäytymismallit, arvot ja orientaatiot, joita tarvitaan toimimiseen kyseisessä kulttuurissa tai ympäristössä. Ison osan niistä muodostavat sosiaaliset

taidot, sosiaalinen ymmärrys ja tunteiden ymmärrys. Perinteisesti on ajateltu, että socialisaatio siirtyy vahvasti sukupolvelta toiselle ja tilanteissa toimitaan aiempien sukupolvien näyttämän esimerkin mukaan. Vanhempien ajatellaan olevan suurin lapsen elämään vaikuttava sosiaalisoinva tekijä. (Maccoby, 2015, 13–14)

Jälkimodernissa yhteiskunnassa ajatellaan yksilöllä olevan täysi valinnanvapaus moraalisten näkemystensä suhteen. Yksilölle kuitenkin asetetaan erilaisia odotuksia yhteisöjen toimesta. Yksilön arvojen kohdatessa yhteisöjen odotusten kanssa, toimii yksilö yhteisön odotusten mukaan. Yksilön haasteena on vastata kaikkien yhteisöjensä arvoihin ja normeihin, joissa toimii ja vaikuttaa samanaikaisesti. (Antikainen ym. 2013, 30–34)

Yhteiskunta asettaa yksilölle tietynlaisia rajoitteita ja sosiaalisia paineita. Näiden paineiden edessä nuorten on valittava haluavatko he noudattaa kilpailuyhteiskunnassa muodostuneita raameja vai tehdä eriäviä valintoja valtavirran yksilöiden kanssa. Eriävien valintojen tekeminen voi olla riski syrjäytyä. (Antikainen ym., 2013, 326–327) Myöhemmässä vaiheessa lapsi ei enää vietä paljoa aikaa vanhempien seurassa vaan hakeutuu enemmän ikätovereidensa seuraan. Itsenäistyminen johtaa siihen, että nuori saa vaikutteita enemmän ikätovereiltaan kuin muilta nuoren elämässä olevilta ihmisiltä. (Smetana, Robinson, Rote, 2015; Kiuru, 2008, 373–374)

4.4 Aiheen kiinnostavuus valintaan vaikuttavana tekijänä

Kiinnostus näyttäytyy moniulotteisena asiana. Renninger ja Hidi määrittelevät kiinnostuksen käsitteen kirjassaan: ”The power of interest for motivation and engagement”, kaksiulotteisesti, jolloin kiinnostus näyttäytyy psykologisena tilana tai motivoivana asenteena, joka on olemassa tai johtuu ihmisen luonteenpiirteiden ja ympäristön vuorovaikutuksesta.

Väljärven ja Tuomen tutkimuksessa (1995) tuli ilmi, että koulumenestys yläkoulussa oli vahvasti yhteydessä koulunkäynnin mielekkyyteen ja merkityksellisyyden tunteeseen lukiossa. Ne nuoret, jotka menestyivät koulussa paremmin, kokivat koulunkäynnin mieluiseksi. (Väljärvi & Tuomi, 1995). Tämän perusteella voidaan ajatella, että ne nuoret, jotka ovat menestyneet koulussa aiemmin käsitöissä, valitsisivat mieluummin myös jatkossa opinnoissaan käsityön kursseja.

Käsitöiden tekeminen näyttäytyy terapeuttisena toimintana ja stressinhallintakeinona ihmisille, jotka tekevät käsitöitä. Ihminen voi käsin tekemisen kautta saavuttaa Flow-tilan kaltaisen syvän onnellisuuden tunteen ja sitä kautta mielihyvän tunteen. Käsityö harrastuksena

on siis merkityksellistä ja edesauttaa tekijän mielenterveyttä usein erilaisin keinoin. Harrastuneisuuden tai harrastuksen syntymiseen vaaditaan kiinnostuksen lisäksi onnistumisen kokemuksia aiheessa ja yksilön sisäisten tarpeiden tyydyttymistä. Näiden tekijöiden kehämäisellä vaikutuksella toisiinsa voi syntyä käsityö harrastuneisuutta. (Pöllänen, 2006, 66–76; Metsämuuronen, J. 1995, 34–35)

Metsärinne ja Kallio ovat tutkineet käsityön harrastuneisuutta nuorten vapaa-ajalla. Yleisesti käsitöiden tekeminen vapaa-ajalla omatoimisesti tai jonkinlaisessa käsityökerhossa on vähentynyt muutaman kymmenen vuoden takaisesta huomattavasti. Kuitenkin ne nuoret, jotka tekevät käsitöitä vapaa-ajallaan, osoittavat enemmän kiinnostusta ja menestyvät paremmin myös koulukäsitöissä. Vapaa-ajan kiinnostus käsitöitä kohtaan johti parempaan kiinnostavuuteen ja oppimistuloksiin koulukäsityössä etenkin teknisen käsityön sisältöjen puolella. (Metsärinne ja Kallio, 2014, 47–49) Myös opetushallitus on selvittänyt tutkimuksessaan vuonna 2011 perusopetuksen 9. vuosiluokan oppilaiden käsityöharrastuneisuutta. 62 prosenttia tutkimukseen osallistuneista 9. luokkalaisista harrasti vapaa-ajallaan vähintään yhtä käsityöhön liittyvää tekemistä usein tai hyvin usein. (OPH, Laitila, Hilmola, Juntunen, 2011, 176)

Tässä tutkimuksessa kiinnostavuudella viitataan opiskelijan valinnan tekijänä niihin asioihin, jotka tekevät käsityön kurseista kiinnostavia opiskelijan näkökulmasta. Näitä tekijöitä ovat opiskelijan mielenkiinnon kiinnostavuuden aikaansaavana syynä.

4.5 Aiheen hyödyllisyys valintaan vaikuttavana tekijänä

Suomalaisen koulutuspolun tavoitteena yleisesti voidaan pitää myös lukion yleissivistävän opetuksen ja oppimisen laaja-alaisia tavoitteita. Tavoitteena on yhteiskuntaan ja työelämään kasvattaminen, oman identiteetin rakentaminen ja elämän monitahoisten ja laaja-alaisen ilmiöiden ja niiden välisten suhteiden ymmärtäminen. Lukion tavoitteet rakentuvat perusopetuksen oppimäärän päälle, hyvä yleissivistys ja yllä mainitut tavoitteet ovat molempien sekä perusopetuksen että lukion opetuksen päämääriä. (LOPS, 2019, 16–17; POPS, 2014)

Peruskouluikäiset lapset osaavat hahmottaa tulevaisuutta erilaisten tapahtumien avulla, kiinnostus pohtia tulevaisuuteen vaikuttavia ratkaisuja lisääntyy lapsuudesta nuoruuteen siirtymisen kynnyksellä. (Nurmi, 2005) Lukioikäinen nuori on elämässään isojen päätösten ja

valintojen kynnyksellä. Lukioikäiset nuoret pohtivat tulevaisuuttaan ja siihen liittyviä kysymyksiä kuten ammatinvalintaa ja työmahdollisuuksiaan. Varsinkin aiemmat sukupolvet koulutusvalinnoillaan ja opintoihin liittyvillä valinnoillaan ovat pyrkineet hankkimaan niiden avulla nimenomaan ammatin ja toimeentulon. Nuorempien sukupolvien edustajat hakeutuvat koulutukseen ja tekevät opinnoissa valintoja enemmän myös minäkäsityksensä eli identiteettinsä, arvojensa ja elämäntapansa pohjalta. Itselleen läheiseksi koetusta koulutuksesta pyritään myös saamaan vahvistusta omalle minäkäsitykselle. (Antikainen, Rinne, Koski, 2013, 307–309)

Perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan peruskoulussa käsityön oppiaineessa lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Kestävä elämäntapa ja kehitys perustuvat ihmistä ympäröivän maailman materiaaliseen tuntemukseen. Oppilaan oma elämämpiiri, paikallinen ja muiden kulttuuriperintö sekä moninaisuus yhteisöllisissä kulttuureissa nähdään kuuluvan materiaalisen maailman tuntemukseen. ”Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.” (POPS, 2014) Lukion opetussuunnitelman perusteissa ei erityisesti mainita käsityön tehtävästä tai tavoitteista, mutta 7–9 luokkien opetussuunnitelman käsityön tavoitteet ovat hyvin samantyyppisiä kuin lukion opetussuunnitelman perusteiden laaja-alaiset tavoitteet.

Peruskoulun oppilaista, taito- ja taideaineiden oppimistulosten arviointia käsittelevässä tutkimuksessa, pojista 40 % ja tytöistä 20 % uskoi käsitöissä opittavista taidoista olevan hyötyä tulevissa opinnoissaan. Tytöistä 27 % ja pojista 45 % arveli käsitöissä opituista taidoista olevan hyötyä tulevassa työelämässä. (Lepistö 2011, 180.) Tutkimus antaa viitteitä siitä, että käsityötaidot itsessään jo ovat osalle peruskoulun oppilaista tärkeitä tulevan elämänsä kannalta. Lukiossa opiskelijat tähtäävät osittain erilaisiin tulevaisuuden jatkokoulutuksiin ja ammatteihin kuin peruskoulussa. Lukion uusien laaja-alaisten tavoitteiden pohjalta tässä tutkimuksessa luotujen käsityökurssien osalta opiskelijoille saattaisi löytyä enemmän mahdollisia hyötynäkökulmia esimerkiksi tulevan työelämän kannalta.

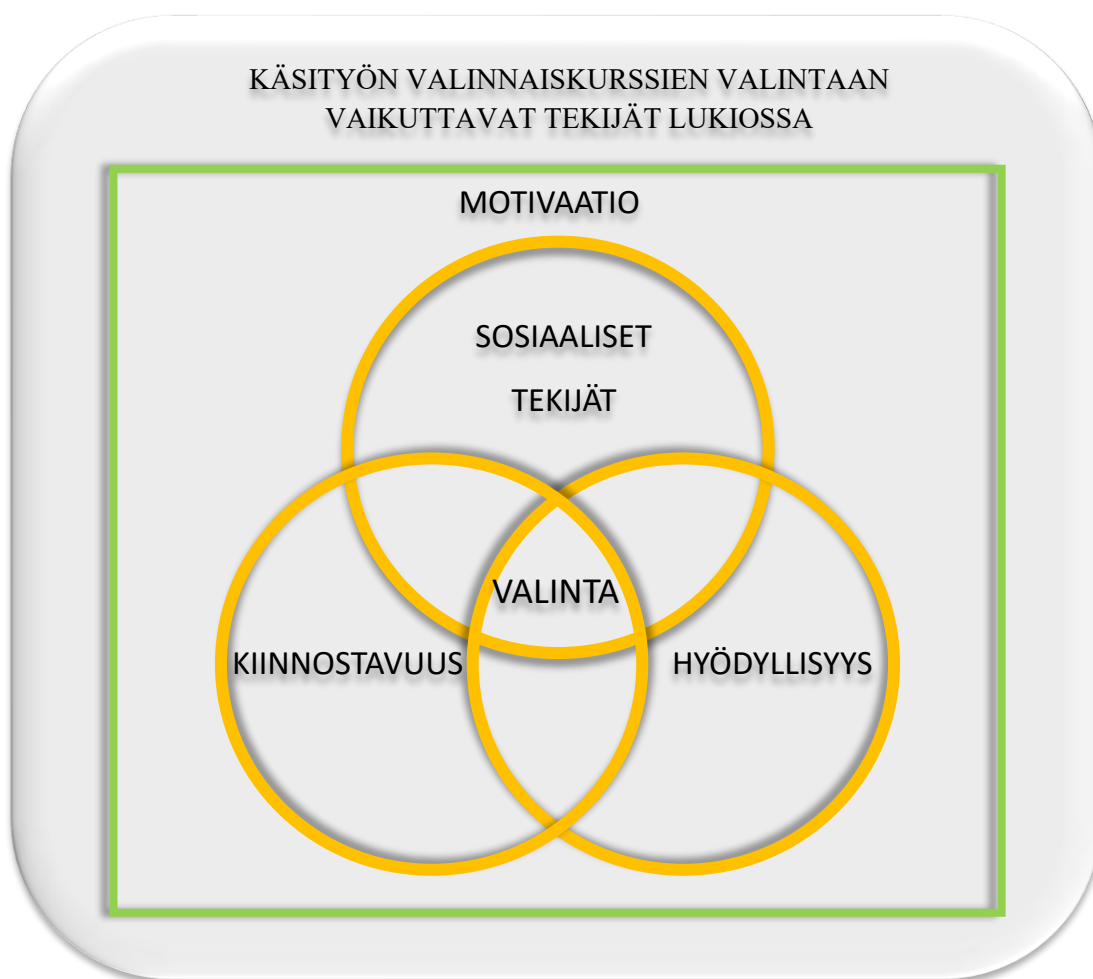
Nuoret asettavat tavoitteita ja toimivat niiden mukaan, kun he uskovat niiden toteutumisesta seuraavan arvostusta ja merkittävyyden sekä oman osaamisen kasvua. Osaamisen kasvulla eli opittuaan itselle tärkeitä asioita, nuori on jälleen lähempänä tulevaisuudelleen asettamia

mahdollisia tavoitteita kuten ammattia tai jatkokoulutuspaikkaa. (Salmela-Aro ja Nurmi, 2002, 26–28)

Pölläsen mukaan käsitöiden tekeminen tuottaa tekijälleen hyvinvointia lievittämällä stressiä. Käsitöiden tekeminen on tavoitteellista toimintaa ja tekijä saa nautintoa tavoitteidensa saavuttamisesta ja edistymisen tunteesta. (Pöllänen, 2015, 58–78) Myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käsityön oppiaineen merkityksenä nähdään itsetunnon vahvistuminen ja mielihyvää tuottava kokemus, jotka syntyvät pitkäjänteisen ja innovatiivisen työskentelyprosessin tuloksena. (POPS 2014)

5 Tutkimuksen viitekehysmalli

Tutkielman viitekehysmallissa (**kuvio 1**) kuvataan, miten tässä tutkielmassa motivaatio, sosiaaliset tekijät, hyödyllisyys ja kiinnostavuus muodostavat kokonaisuuden, jonka perusteella opiskelija valitsee tai on valitsematta tiettyjä käsityön kurseja. Kokonaisuus esitellään kuviossa käsitteiden välistä suhdetta kuvastavana, jossa ympyröiden sisään sijoitetut käsitteet sosiaaliset tekijät, hyödyllisyys ja kiinnostavuus kuvastavat yhdessä motivaation käsitteen kanssa tutkimukseen kirjallisuuden pohjalta valikoituneita valintaan vaikuttavia tekijöitä. Yhdessä ne kaikki ovat yhteydessä ja muodostamassa käsitettä valinta, jolla pyritään kuvastamaan opiskelijan tekemiä kurssivalintoja.

Kuvio 1. Viitekehysmalli

Motivaatio muodostuu monista eri tekijöistä, joista tässä tutkimuksessa nähdään merkityksellisimpinä nuorten kurssivalintoja ohjaavina tekijöinä sosiaaliset tekijät,

kiinnostavuus ja hyödyllisyys. Nuorten kurssivalinnan taustalla on motivaatio ja motiivit, jotka koostuvat näistä eri tekijöistä.

Sosiaalisilla tekijöillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa niitä oppijan valintaa selittäviä tekijöitä, jotka liittyvät nuoren sosiaaliseen ympäristöön. Nuoreen tekemiin kurssivalintoihin vaikuttavia sosiaalisia tekijöitä tässä tutkimuksessa ovat vanhemmat eli huoltajat, muut sukulaiset, ikätoverit, kumppanit, erilaiset yhteisöt kuten kouluyhteisö ja alueelliset ja yhteiskunnalliset normit ja kulttuuri. (Bronfenbrenner, 20–71; Maccoby, 13-15; Antikainen 30-34; Smetana ym.,)

Kiinnostavuudella valinnan tekijänä tarkoitetaan opiskelijan arvoista ja mielenkiinnon suuntauksista, johtuvaa psykologista tilaa. Kiinnostavuus näyttäytyy usein harrastuneisuutena tai mielenkiintona uutta asiaa kohtaan. Käsillä tekemisestä ihminen kokee saavansa tyydytystä ja mielihyvää. (Olennesset kiinnostavuuden lähteet teoriasta)

Hyödyllisyydellä valinnan tekijänä tarkoitetaan opiskelijan kokemaa mahdollista käsityön kurssien hyödyllisyyttä oman elämänsä kannalta. Opiskelijat pohtivat tulevassa elämässä tarvittavia taitoja elämänhallinnan, jatkokoulutuksen ja työelämän kannalta. (Olennesset hyödyllisyyden lähteet teoriasta)

Motivaatio on ihmisen mielentila, jonka perusteella hän toimii ja tekee valintoja elämässään. Motivaatioon vaikuttavat motiivit, joista tässä tutkimuksessa puhutaan nimellä tekijät. Tekijöiden asettamien arvojen ja käsitysten pohjalta ihminen siis muodostaa mielipiteensä ja käyttäytyy sen mukaan. Motivaation tekijöitä voidaan jaotella esimerkiksi ulkoisiin ja sisäisiin. Kiinnostavuus on opiskelijassa itsessään oleva tekijä, joka saa tai ei saa aikaan opiskelijan motivoitumista käsityökurssien suorittamista kohtaan. Sosiaaliset tekijät ovat ulkoisia ja ne saavat aikaan opiskelijan motivoitumista käsityökurssija kohtaan ulkoisen paineen voimasta. Hyödyllisyys valinnan tekijänä voi olla sekä ulkoista että sisäistä.

6 Tutkimusongelmat

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää, onko käsityöllä oppiaineena annettavaa lukio-opetukseen lukio-opiskelijoiden näkökulmasta. Tutkimusongelmana on, valitsisivatko lukio-opiskelijat käsityön kursseja, mikäli niitä olisi tarjolla lukion kurssivalinnoissa. Tutkimuksen avulla pyritään selvittämään myös tekijöitä, jotka ovat yhteydessä opiskelijoiden valintoihin.

Vastauksia tutkimusongelmiin pyritään hakemaan seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

Valitsevatko lukio-opiskelijat kursseja annetuista käsityön lukiokurssivaihtoehdoista, ja jos valitsevat niin mitä kursseja he valitsevat?

Mitkä tekijät selittävät lukio-opiskelijoiden käsityön kurssivalintoja?

Alakysymykset:

Mitkä kiinnostavuuden tekijät selittävät lukio-opiskelijoiden käsityön kurssivalintoja?

Mitkä hyödyllisyyden tekijät selittävät lukio-opiskelijoiden käsityön kurssivalintoja?

Mitkä sosiaaliset tekijät selittävät lukio-opiskelijoiden käsityön kurssivalintoja?

Tutkimuksen luonne on kartoittava, mistä syystä tutkimuksessa ei asetettu hypoteeseja.
(Hirsjärvi ym., 1997, 157)

7 Tutkimuksen toteuttaminen

7.1 Kyselylomaketutkimus

Tutkimuksen aineisto hankittiin survey- tyyppisen kyselylomakkeen avulla. Survey-tutkimus on hyvä tapa kerätä tietoa suurelta joukolta tutkittavia. Lisäksi tutkijat pystyvät helposti määrittelemään aineistonkeruuseen ja analyysiin vaadittavan ajan ja resurssit. (Alkula ym. 1994, 119–120; Hirsjärvi ym. 1997, 191) Kyselylomakkeella kerättiin määrällistä tietoa siitä, kuinka moni lukio-opiskelija valitsisi käsityön kurssseja ja mitä kurssseja valittaisiin eniten/vähiten. Kyselylomaketta voidaan kutsua nimillä mittari ja testipatteristo, joilla pyritään saamaan tietoa tutkittavalta alueelta. Kyselylomakkeen tulee olla huolellisesti tehty ja sen pitää soveltua lukiolaisen täytettäväksi kohtuullisessa ajassa. (Metsämuuronen, 2009) Kyselylomake sisältää likert-asteikollisia väittämiä, joihin opiskelijat vastaavat omien näkemystensä mukaan. Likert-asteikolla tarkoitetaan väittämiä, jotka antavat jatkuvia välimatka-asteikollisia määrällisiä muuttujia viisiportaisella asteikolla, jossa 1 on täysin eri mieltä, 3 en osaa sanoa ja 5 täysin samaa mieltä. Jatkuvilla muuttujilla tarkoitetaan muuttujia, jotka eroavat toisistaan vain vähän. Välimatka-asteikollinen mittaristo on mukailtu perinteisistä asennetesteistä, jotka mittaavat asenteita erinäisiin asioihin, esimerkkinä jonkin oppiaineen kiinnostavuutta kuvaava mittaristo. (Soininen ja Merisuo-Storm, 2009, 77–79, Metsämuuronen, 2009, 102–103) Tyypillisesti asenteita tai mielipiteitä mitattaessa käytetään Likertin asteikkoa. (Gall ym. 2003, 228–229; Cohen ym. 2007, 502)

Kyselyn ensimmäisessä osiossa kartoitettiin tutkittavien taustatietoja. Opiskelijat vastasivat kysymyksiin, joissa oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Valmiiden vastausvaihtoehtojen tarjoaminen vastaajalle on paras tapa selvittäessä taustatietoja (Valli, 2015, 105). Selvittettäviä taustatietoja olivat sukupuoli, vuosikurssi ja asuinmaakunta. Toisessa osiossa kyselylomakkeessa selvitettiin yleisesti kurssivalintojen tekemiseen vaikuttavia motiiveja. Opiskelijat vastasivat oman arvionsa mukaan Likert-asteikollisiin väittämiin siitä, kuinka paljon mikäkin tekijä vaikuttaa kurssien valintaan yleisellä tasolla. Tässä osiossa pyrittiin selvittämään erityisesti sosiaalisten tekijöiden yhteyttä valintojen selittäjinä, koska sosiaaliset tekijät ovat vahvasti liitoksissa ulkoisiin motiiveihin (Reeve, 2005, 6–7). Kolmannessa osiossa opiskelijat arvioivat kuvitteellisia käsityön lukiokursseja kahden eri, teoriassa muodostetun, todennäköisesti valintaan vaikuttavan tekijän osalta. Opiskelijat arvioivat oman näkemyksensä mukaan jokaisen kuvitteellisen kurssin kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä valmiiden likert-asteikollisten väittämien avulla. Jokaisen kurssin arvioinnin jälkeen

kyselyssä on valintaruutu, jossa kysyttiin, valitsisiko vastaaja kyseisen käsityön kurssin osaksi lukio-opintojaan, mikäli se olisi mahdollista.

7.2 Kyselylomakkeen laatiminen

Likert-asteikollisissa väittämässä tulee olla vaihtoehto, jonka valitsemalla vastaaja voi ilmoittaa, ettei hänellä ole mielipidettä, koska on havaittu, että ihmiset vastaavat vaikka heillä ei olisi käsitystä tai mielipidettä väittämästä. Tarjoamalla pariton vaihtoehto Likert-asteikolliseen väittämän keskimmäisenä vaihtoehtona, vältetään vastaajaa vastaamasta virheellisesti väittämään (Hirsjärvi ym. 1997, 199; Valli, 2015, 98). Tässä tutkimuksessa väittämien keskimäinen vaihtoehto oli ”en osaa sanoa”. Toisaalta Likert-asteikon käytössä tyypillinen haaste on, että vastaajat vastaavat helposti keskimäisen vaihtoehdon, jos he eivät mielellään ota kantaa tai ovat hiemankin epävarmoja mielipiteestään väitettä kohtaan. Toinen tyypillinen haaste Likert-asteikon käytössä on se, että vastaajat jättävät helposti käyttämättä vaihtoehtojen ääripäät ja vastaavat mieluummin ”osittain” ja ”melkein”- samaa tai erimielitä vaihtoehdon. (Valli, 2015, 100)

Kyselyn toisessa osiossa selvitettiin hyödyllisyyden ja kiinnostavuuden lisäksi sosiaalisten tekijöiden vaikutusta valintaan vaikuttavina tekijöinä. Kolmannessa osiossa mitattiin kuvitteellisten kurssien kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä. Kolmannessa osiossa jätettiin sosiaalisten valintaan vaikuttavien tekijöiden selvittäminen vähemmälle, koska sosiaalisten tekijöiden tutkiminen ei ollut pääpainossa siitä syystä, että aiemman tutkimuksen perusteella opiskelijoilla on vaikeuksia erottaa sosiaalisten tekijöiden vaikutus valintaan vaikuttavina tekijöinä. (Leppävuori, 1999, 104–107; Tiistola ja Niemi, 2016, 55–58)

Kyselylomakkeen testaaminen on välttämätöntä, jotta siitä voidaan karsia pois epäselvyydet ja virheet muotoseikoissa (Hirsjärvi ym. 1997, 200). Tutkimuksen kyselylomaketta testattiin kuudella lukiolaisella, jotka saivat antaa kommentteja kyselylomakkeen selkeydestä ja muotoseikoista. Kyselylomakkeesta korjattiin testauksen jälkeen muutamia sanavalintoja ja kirjoitusvirheitä. Yhdessä kysymyksessä oli virheellisesti liian vähän vaihtoehtoja ja tämä korjattiin viralliseen kyselylomakkeeseen. Lisäksi esimerkkikurssien valintaruudun sijaintia muokattiin niin, että se oli selkeämmin esillä.

7.3 Lukion valinnaisen käsityön esimerkkikurssien laatiminen

Kyselylomakkeen kolmannessa osiossa opiskelijat arvioivat valintaan vaikuttavia tekijöitä, kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä, tutkimusta varten luotujen esimerkkikurssien avulla.

Esimerkkikurssit luotiin lukion opetussuunnitelman laaja-alaisten tavoitteiden (LOPS, 2019, 60–65) pohjalta. Esimerkiksi laaja-alaisten tavoitteiden osa-alueen *hyvinvointiosaaminen* pohjalta luotiin esimerkkikurssi *käsityö terapeuttisena toimintana ja hyvinvoinnin välineenä*.

Jokaisen lukion valtakunnallisen opetussuunnitelman laaja-alaisen tavoitteen (**kuva1**) alle tutkijat ovat luoneet yhden tavoitetta kuvaavan käsityökurssin. Yhteensä esimerkkikursseja suunniteltiin ja luotiin tutkijoiden toimesta kuusi kappaletta. Tutkijat ovat käyttäneet kurssien luomisessa apuna kahden Suomessa toimivan käsityölukion kurssien kuvauksia, kansalaisopistojen kurssien kuvauksia sekä omaa käsityöopettajan identiteetille ominaista näkemystä. Molemmat tutkijat ovat suorittaneet käsityön perus- ja aineopinnot Raumalla käsityökasvatuksen opintojen yhteydessä. Opinnot ovat muokanneet tutkijoiden näkemystä käsityöstä oppiaineena.

Luoduista käsityökurseista tutkijat ovat tehneet tiiviin, mutta mahdollisimman houkuttelevan kuvaustekstin. Kuvaustekstit jäljittelevät lukio-opiskelijoiden normaaleja kurssien valinnan yhteydessä näkemiä muiden oppiaineiden lukiokurssien kuvaustekstejä. Käsityökurssien esittely on haluttu tutkijoiden toimesta näin tuoda esiin mahdollisimman vastaavana kuin lukio-opiskelijoiden kokemat muiden aineiden kurssien esittelyt opiskelijoiden lukiossa tekemien kurssivalintojen yhteydessä. Tutkijoiden luomat kuvaustekstit ovat kolmiosaisia, jotta jokainen opiskelija pystyisi saamaan mahdollisimman hyvän kuvan valittavana olevasta käsityökurssista. Jokaisen kurssin kuvauksessa näkyi kurssin nimi, tema, lyhyt kuvaus kurssista sekä kurssin aiheet. Alla esitellään yhden käsityökurssin kuvaustekstin rakenne, jotta tutkimuksen lukijalle selviäisi miten kurssit esiteltiin opiskelijoille kyselylomakkeen kolmannessa osiossa.

KÄSITYÖ TERAPEUTTISENA TOIMINTANA JA HYVINVOINNIN VÄLINEENÄ

Teemana hyvinvointiosaaminen

Tutustutaan käsityön terapeuttiseen ja mielihyvää tuottavaan lähtökohtaan. Haetaan inspiraatiota taide- ja käsityöterapian muodoista ja pohditaan käsityön merkitystä

harrastuksena ja hyvinvointia tuottavana tai tukevana tekemisen muotona. Pohditaan omia tarpeita ja mielenkiinnon kohteita ja tuotetaan jokin itselle mielihyvää tuottava tuote valinnaisin käsityön tekniikoin.

Kurssin aiheet: psykologia, terveystieto, terapia, hyvinvointi.

Esittelytekstit pyrittiin esittelemään mahdollisimman mielenkiintoisina, selkeinä ja kattavina, mutta lyhyinä, jotta kyselylomakkeen täyttäjät jaksaisi lukea esittelytekstit, sekä pystyisi muodostamaan hyvän kuvan mahdollisista käsityökursseista. Kyselylomakkeessa liitteessä 1 on esitelty jokainen käsityön esimerkkikurssi ennen valintaan vaikuttavien tekijöiden arviointia.

7.4 Tutkimusotanta

Kasvatustieteellisessä tutkimuksessa pystytään harvoin tutkimaan kokonaistutkimuksen tavoin koko joukkoa, vaan tutkija määrittelee ensin perusjoukon ja poimii tästä joukosta edustavan otoksen (Cohen, ym. 2007, 101–103). Kvantitatiivisessa tutkimuksessa otannalla pyritään saamaan mahdollisimman laaja ja koko perusjoukkoa kuvaava otos.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa otoksen on oltava sitä suurempi mitä paremmin halutaan otoksen avulla saatujen tulosten vastaavan tutkimuksen perusjoukon lukuja. (Hirsjärvi ym. 1997, 179)

Perusjoukolla viitataan tutkimuksen kohteena olevan joukon jokaiseen jäseneseen. Luotettavien tutkimustulosten ja johtopäätösten aikaansaamiseksi otanta pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman laajana kyselylomaketutkimuksena. Otantatavalla tai otantamenetelmällä rajataan sitä, kuka valikoituu tutkimukseen ja miten tutkimukseen vastaajat valitaan (O'Dwyer & Bernauer 2013, 76). Tämän tutkimuksen otanta tehtiin yksinkertaisella satunnaisotannalla. Yksinkertaisessa satunnaisotannassa kaikilla perusjoukon edustajilla on samat mahdollisuudet tulla valituiksi tai jäädä valinnan ulkopuolelle. Tämän tutkimuksen perusjoukkona ovat suomalaiset, lukioissa opiskelevat lukiolaiset. Vaikka kyselylomake levitettiin valtakunnallisesti, vastauksia saatiin vain viidestä eri maakunnasta.

Tutkijoiden käytössä oli lista Suomen lukioista vuodelta 2020 (Tilastokeskus, 2020). Tässä listauksessa lukioita oli yhteensä 335 ja niistä arvottiin satunnaisesti Microsoft Excel-ohjelman avulla 50 lukiota. Listauksesta poistettiin kaksi käsityöpainotteista lukiota, Lahden Tiirismaan lukio ja Tampereen Tammerkosken lukio. Käsityöpainotteiset lukiot jätettiin

listauksen ulkopuolelle, sillä niiden opiskelijakunnan voidaan nähdä olevan jo valmiiksi valikoitunutta, mikä olisi saattanut vääristää tutkimuksen tuloksia.

Kyselylomakkeet levitettiin näiden lukioden rehtoreille sähköpostin välityksellä. Sähköpostissa oli saatekirje (Liite 4), jossa kerrottiin lyhyesti tutkimuksesta ja pyydettiin rehtoreita levittämään oheen liitettyä kyselyn linkkiä lukioden opiskelijoille. Ensimmäisellä kyselyn vastauskierroksella ei saatu tarpeeksi vastauksia, joten lukioden listasta arvottiin kahden viikon vastausajan jälkeen 30 lukiota lisää. Lisäksi kysely päätettiin lähettää toisella vastauskierroksella kohdennetusti seitsemään Suomen normaalikoulujen lukioon sekä kahteen Turun yliopiston Rauman kampuksen kanssa tiiviisti yhteistyötä tekevään lähialueen lukioon. Yhteensä kyselylomake lähetettiin 89:n lukion rehtoreille. Vastausaikaa jatkettiin vielä kahdella viikolla, jonka jälkeen linkki sulkeutui. Vastauksia saatiin yhteensä 111.

7.5 Analysointimenetelmät

Aineiston analysoinnissa käytettiin Microsoft Excel-tilustaulukkolaskentaohjelmaa sekä SPSS-tilastointiohjelmaa. Tässä tutkimuksessa analysointiin käytettiin non-parametrisia menetelmiä. Kasvatustieteelliselle tutkimukselle tyypillisesti, tutkimusjoukon luonteenpiirteistä ei voitu tehdä olettamuksia. Taulukoita ja kaavioita tulkitsemalla pyrittiin vastaamaan tutkimusongelmiin ja tutkimuskysymyksiin. Tuloksista tehtiin johtopäätöksiä tutkimuksessa muodostetun teorian pohjalta.

Kyselyssä opiskelijat arvioivat kurssien toteutusmahdollisuuksia valintaan yhteydessä olevien tekijöiden kautta. Teoriassa määritellään ja tiivistetään valintaan yhteydessä olevat tekijät kirjallisuuden ja aiemman tutkimuksen perusteella. Kyselyssä vastaajat vastasivat neljä- ja viisiportaisiin kysymyksiin. Näistä vastauksista saadut tulokset vietiin Microsoft Excel- ja SPSS-ohjelmiin. Microsoft Excel-ohjelmassa muuttujien arvoista tehtiin taulukoita, joista muodostettiin värikoodattuja pylväs- ja ympyräkaavioita.

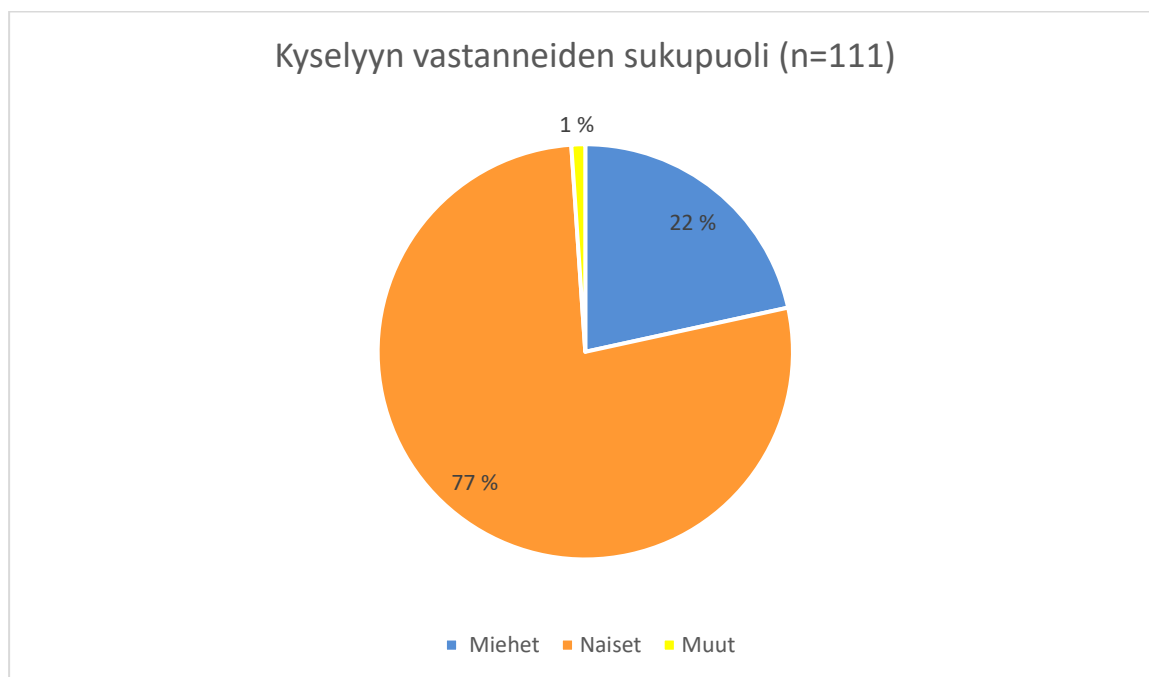
SPSS-ohjelmassa muodostettiin kyselyssä saaduista muuttujien arvoista havaintomatriiseja. Havaintomatriiseissa on jokaisesta kysymyksestä tai väittämästä mitattu joukko muuttujia kuvaavia arvoja. Havaintomatriiseista muodostettiin ristiintaulukoinnin avulla muuttujien välisiä suhteita kuvaavia taulukoita. Ristiintaulukointi on paljon käytetty analyysimenetelmä

sosiaalitieteissä. Se kuvaa selkeästi ja havainnollisesti muuttujien välisiä yhteyksiä. Ristiintaulukoinnin tulokset esitetään suhteellisina lukuina eli prosenttijakaumina. Prosenttilukuja tarkasteltiin rivien ja sarakkeiden lisäksi myös koko otoksesta, niissä kohdissa, missä se nähtiin tarpeellisena. (Alkula ym. 1994, 175–183) Tulosten riippumattomuutta testattiin khiin neliötestin avulla (Metsämuuronen 2003, 293).

8 Tutkimustulokset

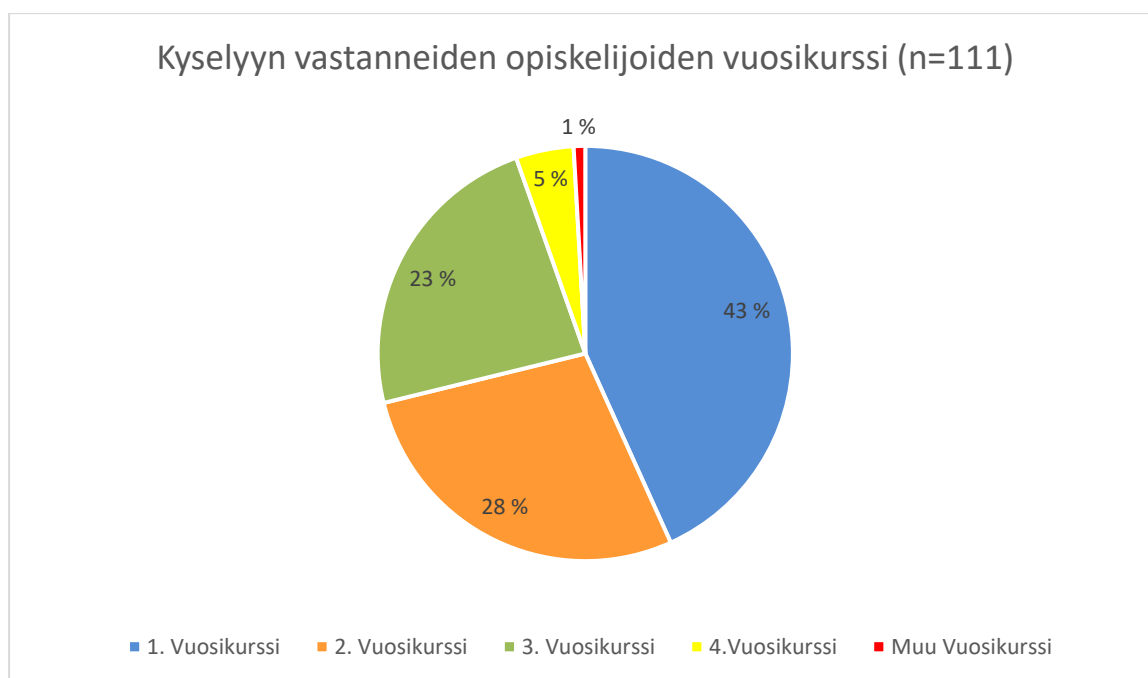
8.1 Kyselyyn vastanneiden taustatiedot

Opiskelijoiden Webropol-kyselyssä antamia vastauksia perustiedoista, kuvataan ympyräkaavioilla, jotka on luotu Microsoft Excel -taulukkolaskentaohjelmalla. Nämä graafiset kuviot koodattiin tulkinnan helpottamiseksi väreillä. Perustietoja kuvaavissa kuvioissa (**kuvio 2, kuvio 3, kuvio 4**) vastausten määrät on ilmoitettu prosenttilukuina. Jokaiseen perustietoja koskeneeseen kysymykseen saatiin vastauksia 111 vastaajalta (N=111).

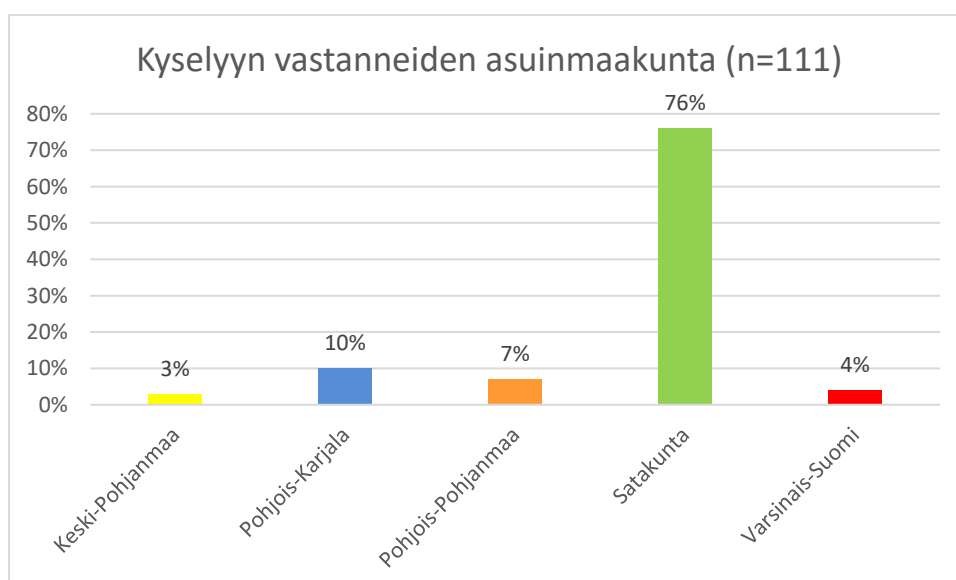
Kuvio 2. Kyselyyn vastanneiden sukupuolijakauma.

Kuviossa 2 oranssi väri kuvaa naisia, sininen väri miehiä ja keltainen väri muita. Kyselyyn vastanneista 78 % (n=86) oli naisia ja 22 % (n=24) miehiä. Vaihtoehdon ”muu” valitsi 1 % (n=1) vastaajista. Valtakunnallisesti lukio-opiskelijoita Suomessa vuonna 2019 on ollut 9273, joista oli naisia 58 % ja miehiä 42 % (Tilastokeskus, 2019).

Kuvio 3. Kyselyyn vastanneiden vuosikurssijakauma.

Kuviossa 3 kuvataan kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden vuosikurssijakaumaa. Kyselyn vastaamishetkellä opiskelijoista 43 % (n=48) kävi lukion 1. vuosikurssia, 28 % (n=31) 2. vuosikurssia, 23 % (n=26) 3. vuosikurssia, 5 % (n=5) 4. vuosikurssia. Yksikään vastaaja ei vastannut käyvänsä 5. vuosikurssia ja vaihtoehdon ”muu” valitsi 1 prosentti (n=1) vastaajista.

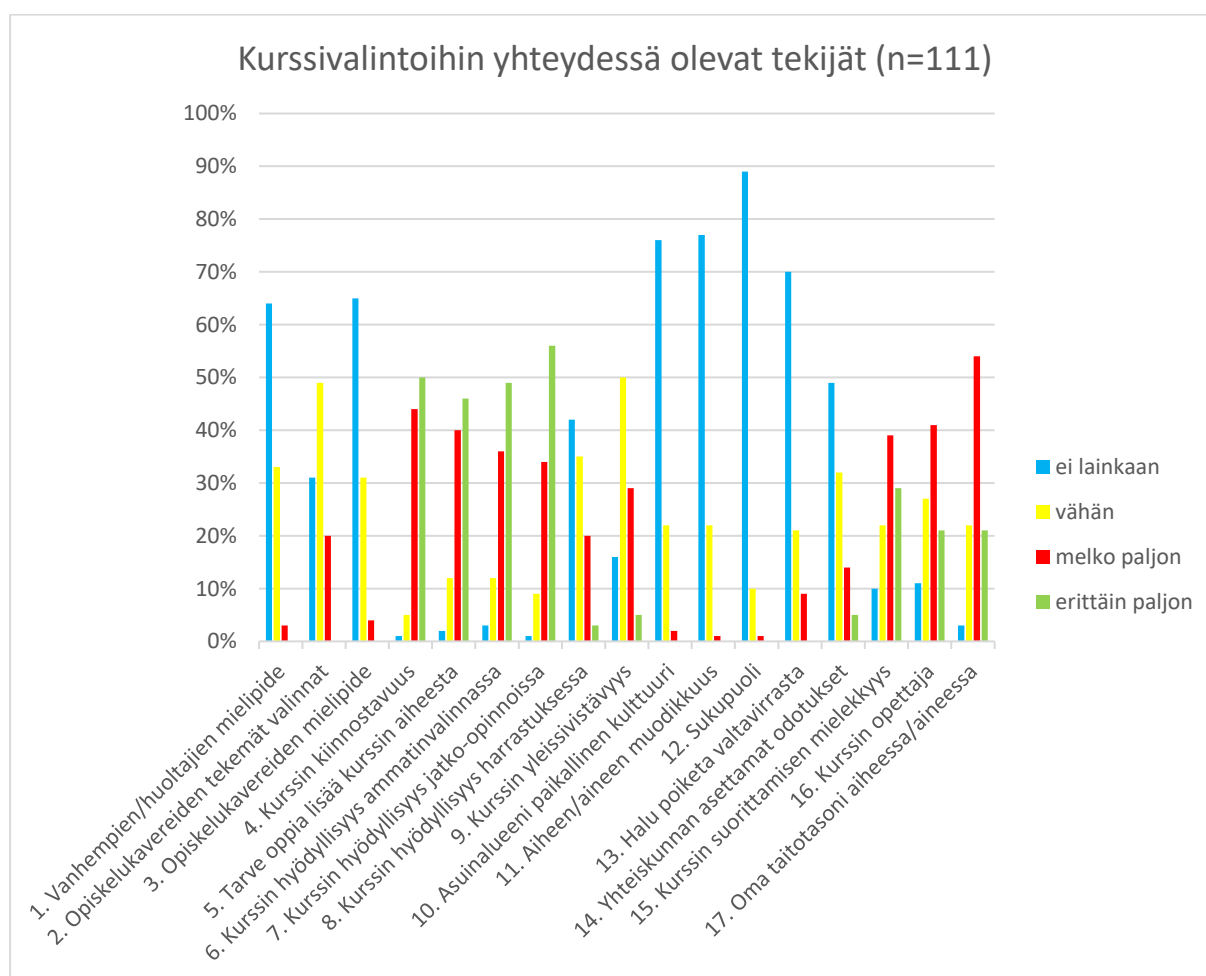

Kuvio 4. Kyselyyn vastanneiden asuinmaakuntajakauma.

Kuviossa 4 kuvataan kyselyyn vastanneiden asuinmaakuntajakaumaa. Kyselyn vastaamishetkellä opiskelijoista 3 prosenttia (n=3) asui Keski-Pohjanmaalla, 10 prosenttia (n=11) Pohjois-Karjalassa, 7 prosenttia (n=8) Pohjois-Pohjanmaalla, 76 prosenttia (n=84) Satakunnassa ja 4 prosenttia (n=5) Varsinais-Suomessa.

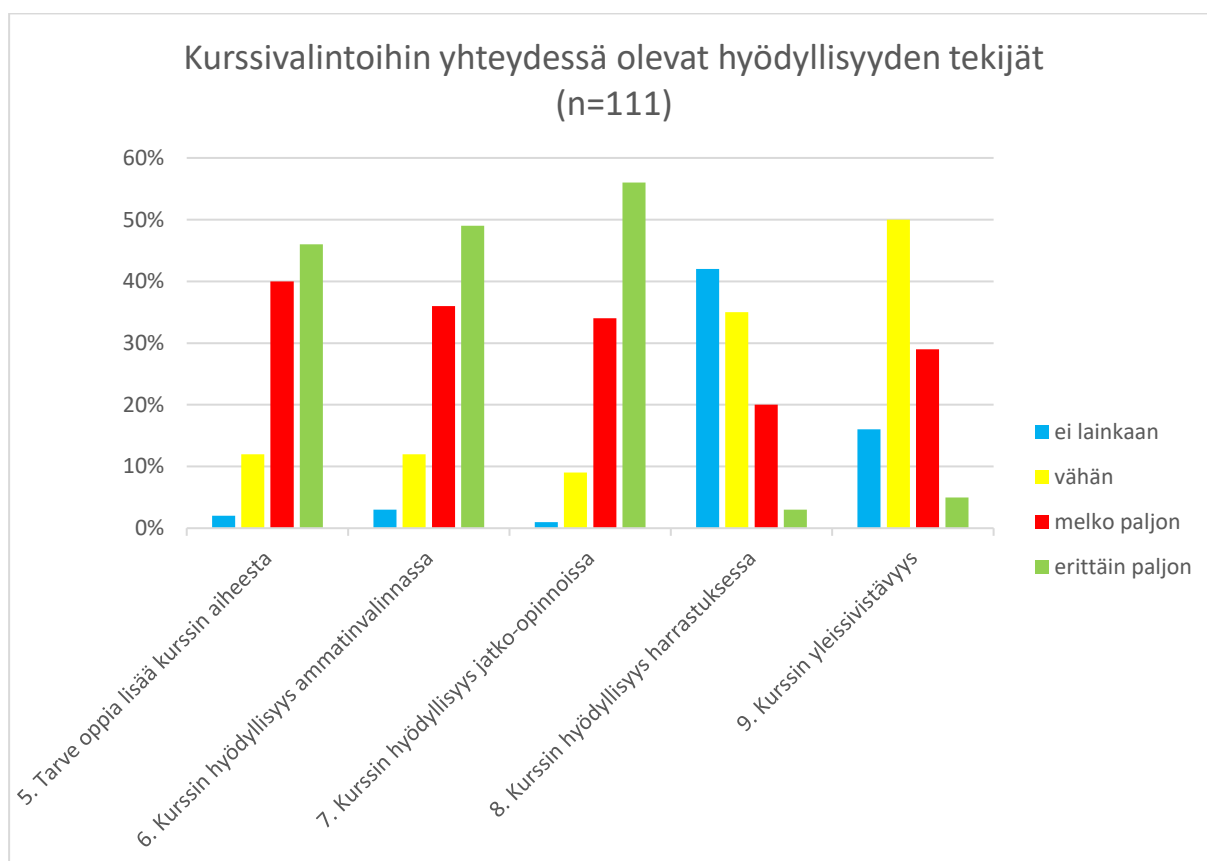
8.2 Lukio-opiskelijoiden kurssivalintoihin yhteydessä olevat tekijät

Kyselyn toisessa osiossa selvitettiin opiskelijoiden kurssivalintoihin yleisesti yhteydessä olevia tekijöitä. Niistä luotiin Microsoft Excel -taulukkolaskentaohjelman avulla pylväskaavio (**kuvio 5**). Pylväskaaviossa väittämät sijaitsevat taulukon alaosassa ja vastausmääriä kuvaavat pylväät ovat värikoodattu tulkitsemisen helpottamiseksi. Lisäksi väittämät numeroitiin kaavioon tulosten esittämisen helpottamiseksi. Vastausmääriä kuvataan taulukossa prosenttiluvuin.

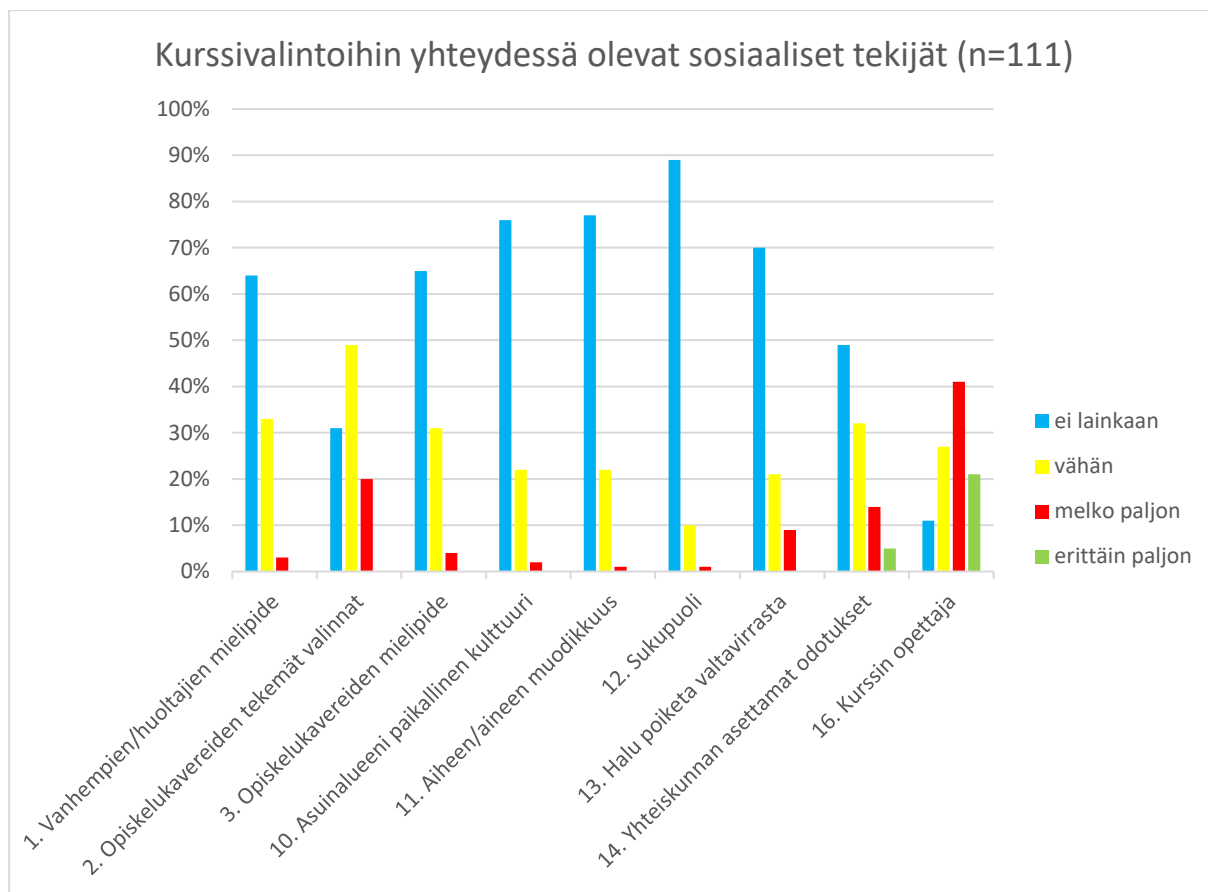
Kuvio 5. Kurssivalintoihin yhteydessä olevat tekijät.

Kurssin hyödyllisyyttä mittaavissa väittämissä (**väittämät 5., 6., 7.;** **kuvio 6**), opiskelijat vastasivat useammin olevansa melko tai erittäin paljon samaa mieltä. Tähän poikkeuksena **väittämät 8. ja 9.**, joissa suurin osa vastaajista ei kokenut, että kurssin valintaan vaikuttaa sen hyödyllisyys harrastuksissa (ei lainkaan 42 %, vähän 35 %) tai sen yleissivistävyys (ei lainkaan 16 %, vähän 50 %).

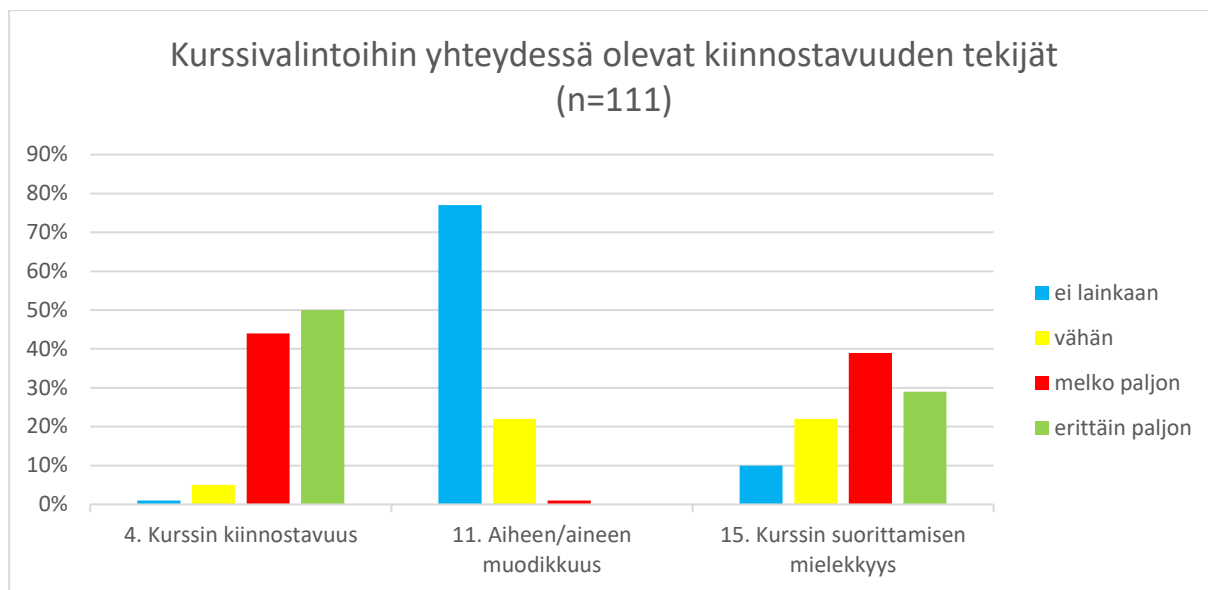
Kuvio 6 Kurssivalintoihin yhteydessä olevat hyödyllisyyden tekijät.

Valtaosassa sosiaalisia tekijöitä arvioivissa väittämissä (**väittämät 1., 2., 3., 10., 11., 12., 13., 14.;** **kuvio 7**) suurin osa vastaajista koki vaikutusta omiin kurssivalintoihin vähän tai ei lainkaan. Poikkeuksena **väittämä 16.**, jossa suurin osa vastaajista (erittäin paljon 21 %, melko paljon 41 %) koki opettajan vaikuttavan kurssivalintojen tekemiseen.

Kuvio 7 Kurssivalintoihin yhteydessä olevat sosiaaliset tekijät.

Suurin osa vastaajista vastasi kiinnostavuutta mittaaviin **väittämiin 4. ja 15. (kuvio 8.)**, niiden olevan yhteydessä melko tai erittäin paljon valintojen tekemiseen. Poikkeuksena **väittämä 11.**, jossa suurin osa (vähän 22 %, ei lainkaan 77 %) vastaajista vastasi, ettei kurssin aiheen muodikkuus ole yhteydessä kurssivalintojen tekemiseen.

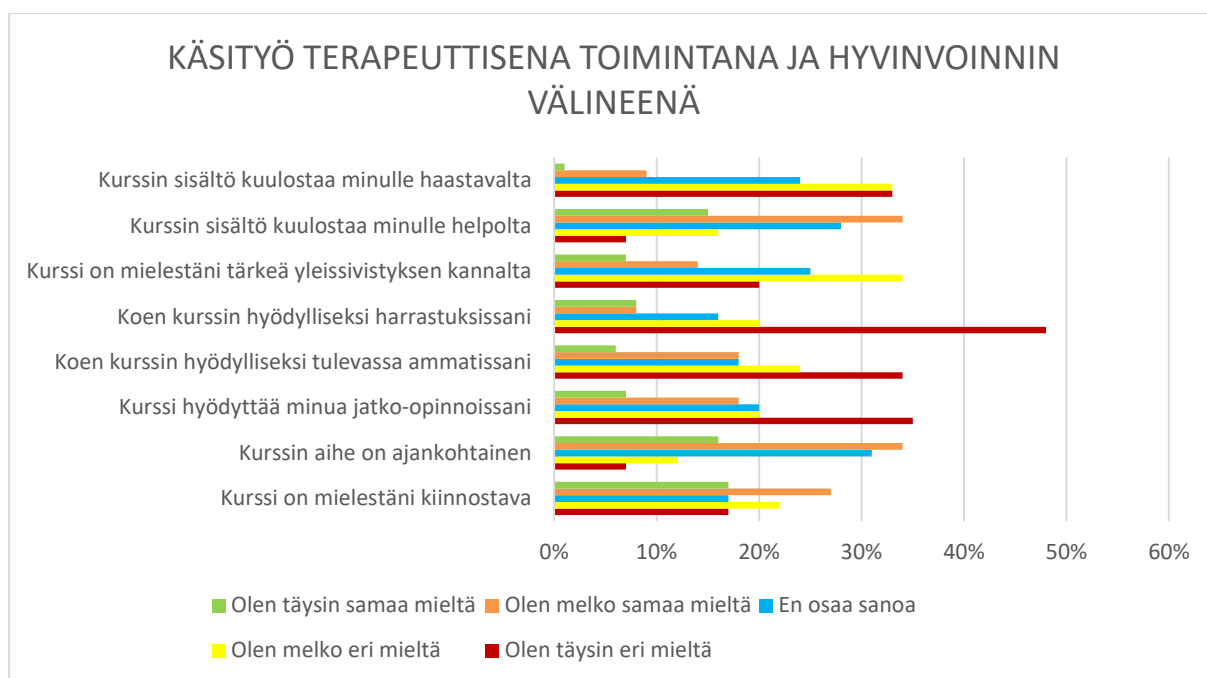

Kuvio 8 Kurssivalintoihin yhteydessä olevat kiinnostavuuden tekijät.

8.3 Esimerkkikurssien kiinnostavuuden ja hyödyllisyyden arviointi

8.3.1 Käsityö terapeuttisena toimintana ja hyvinvoinnin välineenä

Kurssin kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä arvioitiin kysymyksiin vastasi kaikista kyselyyn vastanneesta 111 opiskelijasta 108. Opiskelijoiden vastauksia kuvataan pylväskaavion (**kuvio 6**) avulla. Kaaviossa pylväät on värikoodattu ja asetettu prosentuaaliseen asteikkoon.

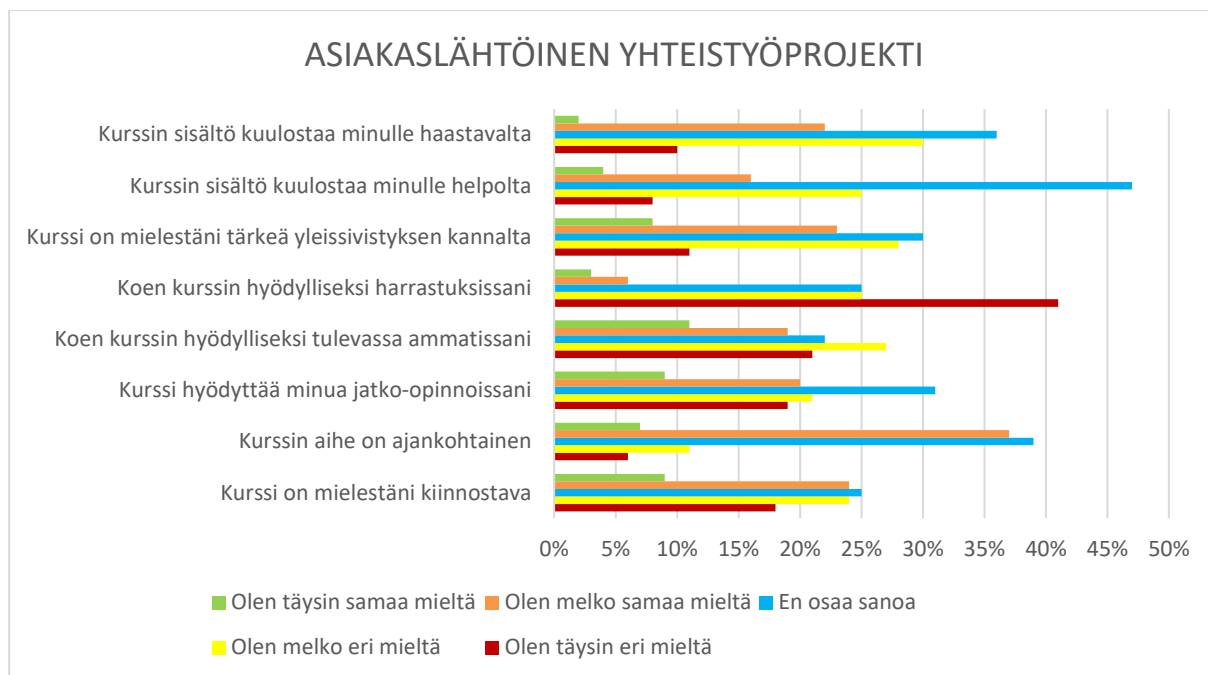

Kuvio 9. Käsityö terapeutisena toimintana ja hyvinvoinnin välineenä -esimerkkikurssin väittämien saamat muuttujien arvot pylväsdiagrammina.

Kurssin kiinnostaavuutta ja hyödyllisyyttä mittaavissa väittämissä tämän kurssin kohdalla suurin osa vastaajista ei pitänyt kurssia kiinnostavana tai hyödyllisenä. Suurin osa vastaajista piti kurssin sisältöjä itselle helppoina (täysin samaa mieltä 15 %, melko samaa mieltä 34 %). Erityisesti kurssin sisältöjä ei pidetty hyödyllisenä harrastuksissa, jatko-opinnoissa tai tulevassa ammatissa. Suurin osa vastaajista vastasi olevansa melko eri mieltä kurssin yleissivistävyydestä (melko eri mieltä 34 %, täysin eri mieltä 20 %). Puolet vastaajista piti kurssin sisältöjä ajankohtaisina (täysin samaa mieltä 16 %, melko samaa mieltä 34 %).

8.3.2 Asiakaslähtöinen yhteistyöprojekti

Kurssin kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä arvioiviin kysymyksiin vastasi kaikista kyselyyn vastanneesta 111 opiskelijasta 107. Opiskelijoiden vastauksia kuvataan pylväskaavion (**kuvio 10**) avulla. Kaaviossa pylväät on värikoodattu ja asetettu prosentuaaliseen asteikkoon.

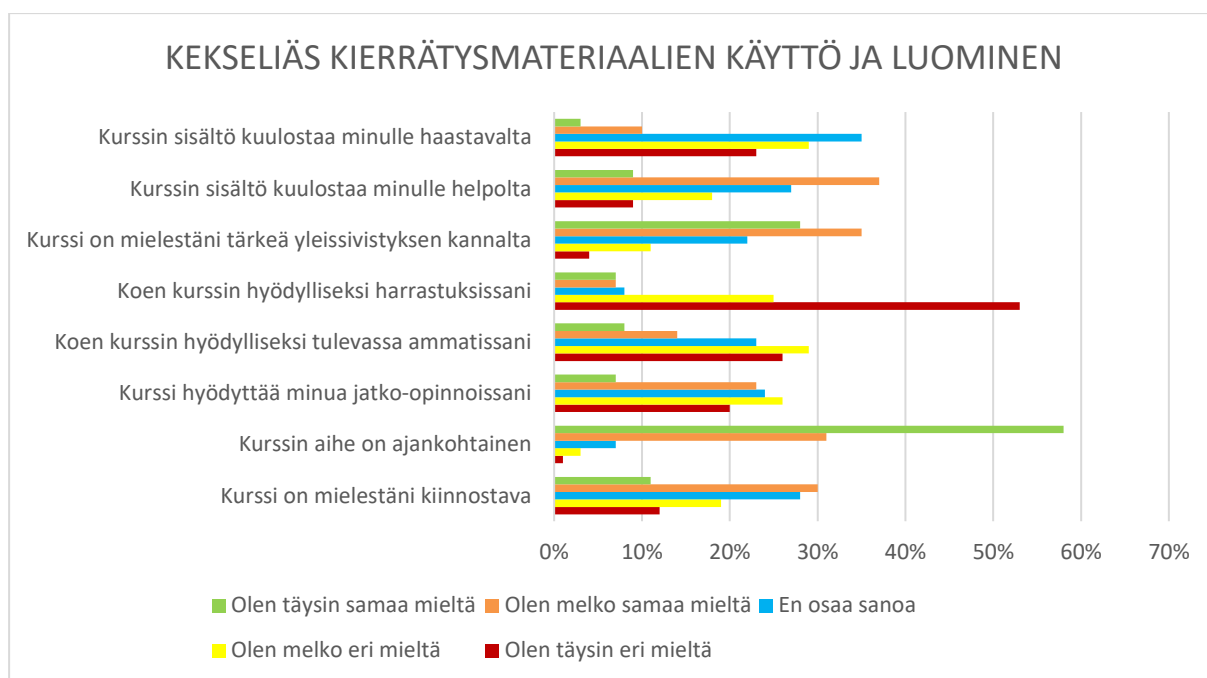

Kuvio 10 Asiakaslähtöinen yhteistyöprojekti -esimerkkikurssin väittämien saamat muuttujien arvot pylväsdiagrammina.

Tämän kurssin kohdalla yli kolmasosa vastaajista valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa” väittämässä kurssin haastavuudesta, helppoudesta, hyödyllisyydestä jatko-opinnoissa ja ajankohtaisuudesta. Muissakin väittämässä merkittävä osa valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa”. 37 % vastaajista oli melko samaa mieltä siitä, että kurssin sisältö on ajankohtainen. 41% vastaajista oli täysin eri mieltä ja 25 % melko eri mieltä siitä, että kurssi on hyödyllinen harrastuksissa. Melkein puolet vastaajista oli sitä mieltä, että kurssin aihe on ajankohtainen. Noin kolmasosa piti kurssin sisältöjä kiinnostavana (täysin samaa mieltä 9 %, melko samaa mieltä 24 %) ja hyödyllisenä tulevassa ammatissa (täysin samaa mieltä 11 %, melko samaa mieltä 19 %).

8.3.3 Kekseliäs kierrätysmateriaalien käyttö ja luominen

Kurssin kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä arvioitiin kysymyksiin vastasi kaikista kyselyyn vastanneesta 111 opiskelijasta 107. Opiskelijoiden vastauksia kuvataan pylväskaavion (**kuvio 11**) avulla. Kaaviossa pylväät on värikoodattu ja asetettu prosentuaaliseen asteikkoon.

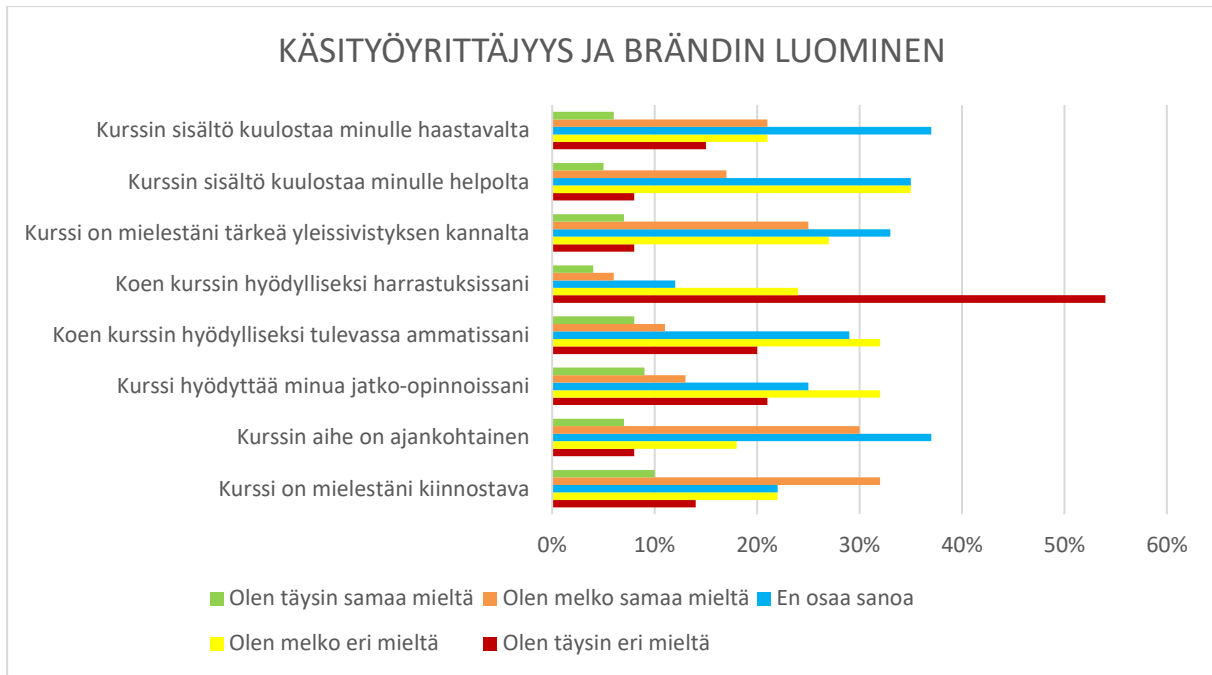

Kuvio 11. Kekseliäs kierrätysmateriaalien käyttö ja luominen -esimerkkikurssin väittämiä saamat muuttujien arvot pylväsdiagrammina.

Tämän kurssin kohdalla suurin osa vastaajista (täysin samaa mieltä 58 %, melko samaa mieltä 31 %) arvioi kurssin sisältöjen olevan ajankohtaisia. Suurin osa vastaajista (53 %) oli täysin eri mieltä siinä, että kurssi olisi hyödyllinen harrastuksissa. Suurin osa vastaajista (täysin samaa mieltä 28 %, melko samaa mieltä 35 %) piti kurssin sisältöä yleissivistävänä.

8.3.4 Käsityöyrittäjyys ja brändien luominen

Kurssin kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä arvioitiin kysymyksiin vastasi kaikista kyselyyn vastanneesta 111 opiskelijasta 107. Opiskelijoiden vastauksia kuvataan pylväskaavion (kuvio 12) avulla. Kaaviossa pylväät on värikoodattu ja asetettu prosentuaaliseen asteikkoon.

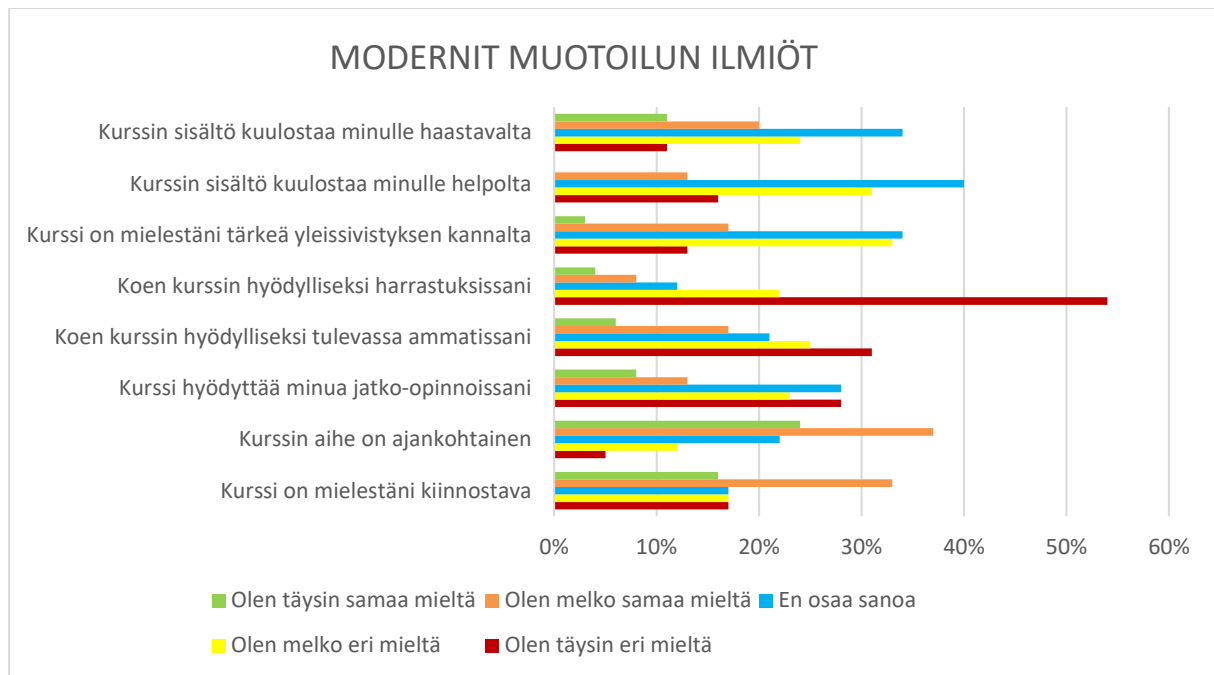

Kuvio 12. Käsityöyrittäjyys ja brändin luominen -esimerkkikurssin väittämien saamat muuttujien arvot pylväsdiagrammina.

Tämän kurssin hyödyllisyyttä ja kiinnostavuutta arvioidessaan suurin osa vastaajista (54 %) oli täysin eri mieltä siitä, että kurssista olisi hyötyä harrastuksissa. Lisäksi suurin osa vastaajista (täysin eri mieltä 21 %, melko eri mieltä 32 %) arvioi, ettei kurssista olisi hyötyä jatko-opinnoissa. Saman suuntainen tulos saatiin väittämässä, joka koskee hyödyllisyyttä tulevassa ammatissa. Vastaajista 29 % oli melko eri mieltä ja 20 % täysin eri mieltä kurssin hyödyllisyydestä tulevassa ammatissaan. Yli kolmasosa valitsi vaihtoedon ”en osaa sanoa” väittämässä jotka koskivat kurssin haastavuutta, helppoutta, yleissivistävyyttä ja ajankohtaisuutta.

8.3.5 Modernit muotoilun ilmiöt

Kurssin kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä arvioiviin kysymyksiin vastasi kaikista kyselyyn vastanneesta 111 opiskelijasta 107. Opiskelijoiden vastauksia kuvataan pylväskaavion (**kuvio 13**) avulla. Kaaviossa pylväät on värikoodattu ja asetettu prosentuaaliseen asteikkoon.

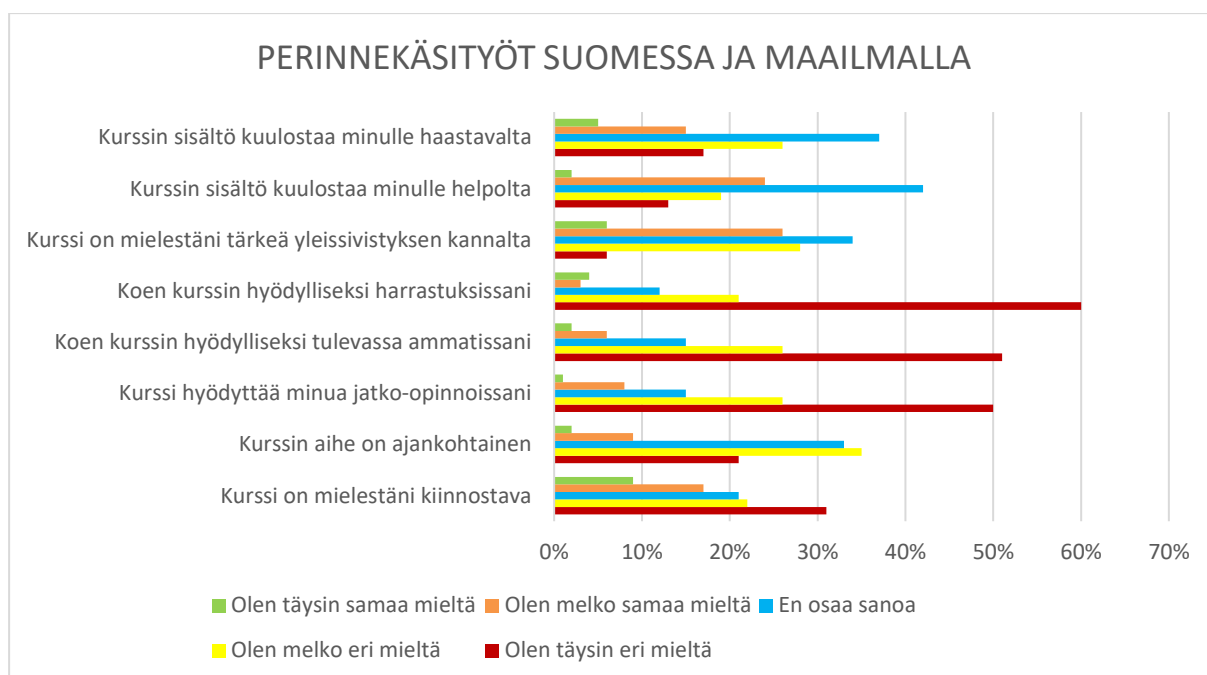

Kuvio 13. Modernit muotoilun ilmiöt -esimerkkikurssin väittämien saamat muuttujien arvot pylvädiagrammina.

Tämän kurssin kohdalla suurin osa vastaajista (täysin samaa mieltä 24 %, melko samaa mieltä 37 %) oli sitä mieltä, että kurssin aihe on ajankohtainen. Kolmasosa vastaajista oli melko samaa mieltä ja 16 % täysin samaa mieltä siitä, että kurssi on kiinnostava. Suurin osa vastaajista arvioi, ettei kurssista olisi hyötyä harrastuksissa tai tulevassa ammatissa. Yli kolmasosa vastaajista valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa” väittämissä jotka koskivat kurssin haastavuutta, helppoutta ja yleissivistävyyttä.

8.3.6 Perinnekäsityöt Suomessa ja maailmalla

Kurssin kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä arvioiviin kysymyksiin vastasi kaikista kyselyyn vastanneesta 111 opiskelijasta 107. Opiskelijoiden vastauksia kuvataan pylväskaavion (**kuvio 14**) avulla. Kaaviossa pylvää on värikoodattu ja asetettu prosentuaaliseen asteikkoon.

Kuvio 14. Perinne- ja kulttuurikäsityöt Suomessa ja maailmalla -esimerkkikurssin väittämien saamat muuttujien arvot pylväsdiagrammina.

Yli kolmasosa vastaajista valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa” väittämässä, jotka koskevat kurssin haastavuutta, helppoutta ja yleissivistävyyttä. Puolet tai yli puolet vastaajista vastasi olevansa täysin eri mieltä väittämässä, jotka koskevat kurssin hyödyllisyyttä jatko-opinnoissa, tulevassa ammatissa tai harrastuksissa. Suurin osa vastaajista (täysin eri mieltä 21 %, melko eri mieltä 35 %) oli sitä mieltä, ettei kurssin aihe ole ajankohtainen.

8.4 Esimerkkikurssien valintamäärät

Kyselyn toisessa osiossa kiinnostavuuden ja hyödyllisyyden arvioinnin lisäksi vastaajilla oli mahdollisuus merkitä rasti ruutuun niiden kurssien kohdalla, jotka he haluaisivat valita osaksi omia lukio-opintojaan, mikäli se olisi mahdollista. Näitä vastauksia verrattiin vastaajien sukupuoleen ja tulokset taulukoitiin (**taulukko 1**). Taulukkoon merkittiin naisten ja miesten valitsijamäärät kunkin kurssin kohdalla, sekä valitsijamäärät yhteensä. Samat määrät on ilmaistu taulukossa myös prosenttilukuina. Sukupuolta kysyttäessä, kyselyyn vastanneista vaihtoehdon ”muu”, valitsi vain yksi vastaaja, joten tätä ei pidetty vertailukelpoisena ja se jätettiin taulukoinnin ulkopuolelle.

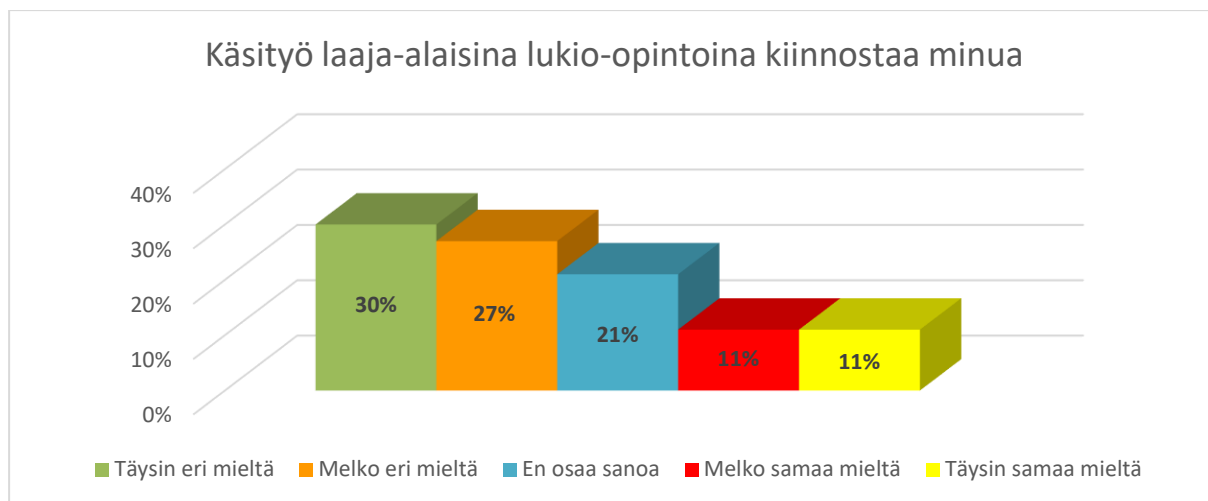
Taulukko 1 Käsityön esimerkkikurssien valitsijamäärät

Kurssi	Kurssin valinneiden naisten lukumäärä (n=86)	%	Kurssin valinneiden miesten lukumäärä (n=24)	%	Yhteensä (n=110)	%
Käsityö terapeuttisena toimintana ja hyvinvoinnin välineenä	40	47 %	4	17 %	44	40 %
Asiakaslähtöinen yhteistyöprojekti	25	29 %	4	17 %	29	26 %
Kekseliäs kierrätysmateriaalien käyttö ja luominen	26	30 %	5	21 %	31	26 %
Käsityöyrittäjyys ja brändin luominen	29	34 %	6	25 %	35	32 %
Modernit muotoilun ilmiöt	18	21 %	8	33 %	26	24 %
Perinne käsityöt Suomessa ja maailmalla	25	29 %	3	13 %	28	25 %

Miesten valitsijamäärät prosentuaalisesti olivat yhtä kurssia lukuun ottamatta pienempiä kuin naisten. Ainoastaan *modernit muotoilun ilmiöt* -kurssia valitsi suhteessa enemmän miehet (33 %) kuin naiset (21 %). *Käsityö terapeuttisena toimintana ja hyvinvoinnin välineenä* -kurssia valittiin selvästi eniten kaikista kursseista. Etenkin naiset (47 %) valitsivat tätä kurssia eniten. Toiseksi eniten valittiin kurssia *käsityöyrittäjyys ja brändin luominen* (32 %). Kaikkia muita kursseja valittiin tasaisesti yhtä paljon. (24 %-26 %) Naiset valitsivat vähiten *modernit muotoilun ilmiöt* -kurssia ja miehet valitsivat vähiten *perinne käsityöt Suomessa ja maailmalla* -kurssia.

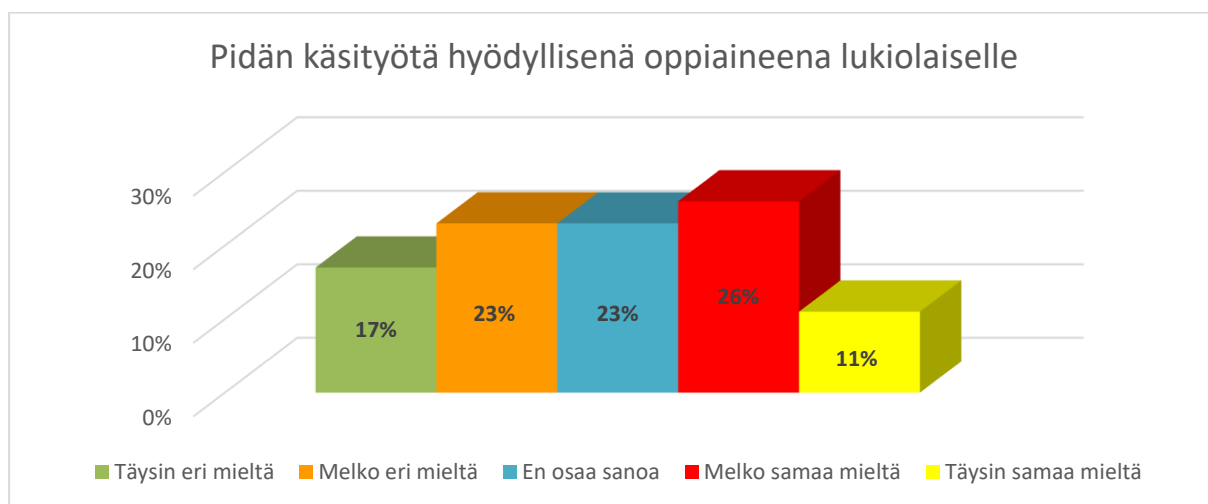
8.5 Lukion käsityön laaja-alaisten opintojen kiinnostavuus ja hyödyllisyys

Kyselyn lopussa kysyttiin käsityön oppiaineen kiinnostavuudesta ja hyödyllisyydestä kahden Likert-asteikollisen väittämän avulla. Vastauksista muodostettiin Microsoft Excel- taulukkolaskentaohjelman avulla pylväskaaviot (**kuvio 15 ja kuvio 16**), jotka värikoodattiin tulkinnan helpottamiseksi. Kaavioissa vastausmäärät on ilmoitettu prosentteina.

Kuvio 15. Vastaukset käsityön kiinnostavuudesta laaja-alaisina lukio-opintoina.

Valtaosa vastaajista koki, että käsityö laaja-alaisina lukio-opintoina ei kiinnosta heitä. Noin viidesosa vastaajista piti käsityön laaja-alaisia lukio-opintoja kiinnostavana.

Kuvio 16. Vastaukset käsityön oppiaineen hyödyllisyydestä lukio-opinnoissa.

Yli neljäsosa vastaajista oli melko samaa mieltä ja 11 % oli täysin samaa mieltä siitä, että käsityö olisi hyödyllinen oppiaine lukiolaiselle. Hieman alle neljäsosa oli melko eri mieltä ja 17 % täysin eri mieltä siitä, että käsityö olisi hyödyllinen oppiaine lukiolaiselle.

Kyselylomakkeen viimeisissä kahdessa väittämässä kysyttiin lukio-opiskelijoiden mielipidettä käsityön laaja-alaisen opintojen kiinnostavuudesta ja hyödyllisyydestä. Näiden kysymysten ja vastaajien sukupuolen välistä riippuvuutta testattiin ristiintaulukoinnin ja Pearsonin khiin neliö -riippumattomuustestin avulla SPSS-ohjelmassa. Tällä saatiin tieto siitä, miten vastaukset jakautuivat sukupuolten kesken. Vastauksista muodostettiin taulukot (**taulukko 2**

ja taulukko 3). Pearsonin khiin neliö -testin tuloksena (**liite 3**) saatiin, että kummassakaan väittämässä sukupuolen ja kokemuksen käsityön lukio-opintojen kiinnostavuudesta tai hyödyllisyydestä välinen riippuvuus ei ole tilastollisesti merkitsevä.

Taulukko 2. Käsityön laaja-alaisen lukio-opintojen kiinnostavuus ristiintaulukoituna sukupuolen mukaan.

Crosstab					
			Sukupuoleni		Total
			Nainen	Mies	
:Käsityö laaja-alaisina lukio-opintoina kiinnostaa minua	0	Count	1	0	1
		% within Sukupuoleni	1,2%	0,0%	0,9%
	täysin eri mieltä	Count	23	9	32
		% within Sukupuoleni	27,1%	39,1%	29,6%
	melko eri mieltä	Count	22	7	29
		% within Sukupuoleni	25,9%	30,4%	26,9%
	en osaa sanoa	Count	19	3	22
		% within Sukupuoleni	22,4%	13,0%	20,4%
	melko samaa mieltä	Count	9	3	12
		% within Sukupuoleni	10,6%	13,0%	11,1%
	täysin samaa mieltä	Count	11	1	12
		% within Sukupuoleni	12,9%	4,3%	11,1%
	Total	Count	85	23	108
		% within Sukupuoleni	100,0%	100,0%	100,0%

Taulukko 3. Käsityön hyödyllisyys lukion oppiaineena ristiintaulukoituna sukupuolen mukaan

			Sukupuoleni		Total
			Nainen	Mies	
:Pidän käsityötä hyödyllisenä oppiaineena lukiolaiselle	täysin eri mieltä	Count	13	5	18
		% within Sukupuoleni	15,3%	21,7%	16,7%
	melko eri mieltä	Count	17	8	25
		% within Sukupuoleni	20,0%	34,8%	23,1%
	en osaa sanoa	Count	21	4	25
		% within Sukupuoleni	24,7%	17,4%	23,1%
	melko samaa mieltä	Count	24	4	28
		% within Sukupuoleni	28,2%	17,4%	25,9%
	täysin samaa mieltä	Count	10	2	12
		% within Sukupuoleni	11,8%	8,7%	11,1%

Total	Count	85	23	108
	% within Sukupuoleni	100,0%	100,0%	100,0%

Taulukoissa 2 ja 3 huomataan, että miehet pitivät käsityön lukio-opintoja hieman vähemmän kiinnostavana ja hyödyllisenä kuin naiset. **Taulukoissa 2 ja 3** näkyy, että naiset vastasivat molemmissa väittämissä useammin ”en osaa sanoa”.

Myös lukiolaisten vuosikurssin ja heidän kokemustensa käsityön lukio-opintojen kiinnostavuudesta ja hyödyllisyydestä välistä riippuvuutta mitattiin ristiintaulukoinnin ja khiin neliötestin avulla. Tässä mittauksessa ei saatu merkittäviä tuloksia tai löydetty riippuvuuksia vuosikurssin ja hyödyllisyyden tai kiinnostavuuden kokemuksen välillä.

9 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen ensimmäinen tutkimusongelma oli vastata tutkimuksen avulla kysymykseen ”Valitsisivatko lukio-opiskelijat lukion laaja-alaisiin tavoitteisiin pohjautuvia käsityön kursseja, mikäli niitä olisi mahdollisuus valita?” Tutkimusongelmaa selvitettiin tutkimuksessa luomalla käsityön esimerkkikursseja lukion laaja-alaisen tavoitteiden pohjalta, joita opiskelijat saivat valita tai olla valitsematta kyselylomakkeen kolmannessa osiossa. Tutkimuksen tulosten analysointivaiheessa nämä opiskelijoiden tekemät valinnat koottiin taulukoksi (**taulukko 1**).

Taulukosta voidaan todeta, että kuudesta käsityön esimerkkikurssista, opiskelijoista valitsi vähimmillään 24 % ja enimmillään 40 % kurssin osaksi omia lukio-opintojaan. Eniten valittiin *käsityö terapeuttisena toimintana ja hyvinvoinnin välineenä* (40 %) ja *käsityöyrittäjyys ja brändin luominen* (32 %) kursseja. Vähiten valittiin *modernit muotoilun ilmiöt* -kurssia. Miehet valitsivat kuitenkin eniten *modernit muotoilun ilmiöt* -kurssia. Koska kurssien valitsemisessa oli eroja miesten ja naisten välillä, voidaan todeta, että lukion käsityökurssseja suunniteltaessa kurssien tarjonnan tulisi olla mahdollisimman monipuolinen. Tämä johtopäätös voidaan tehdä myös siitä, että kaikkia kursseja valittiin melko tasaisesti.

Käsityö terapeuttisena toimintana ja hyvinvoinnin välineenä -kurssia valittiin selkeästi eniten. Aineisto kerättiin keväällä 2021, koronaviruspandemian aikana. Koronaviruspandemian aikana käsityöiden suosio kasvoi ja sosiaalisessa mediassa nousi esille useita käsityötempauksia. Ihmiset ovat tehneet ja tekevät käsityöitä erilaisina poikkeusaikoina enemmän kuin normaaleissa tilanteissa. (Rauhala, 2019, 183–184; Suomen käsityön museo, 2020) Tämän kurssin suosio saattaa selittyä sillä, että ihmiset kaipaavat erityisoloissa matalan kynnyksen harrastusmuotoa, joka saattaisi tuottaa heille hyvinvointia.

Toisena tutkimusongelmana oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat lukio-opiskelijoiden tekemiin kurssivalintoihin. Näitä tekijöitä selvitettiin sekä yleisesti kurssivalintoihin vaikuttavien tekijöiden osalta että käsityön esimerkkikurssien osalta. Lukio-opiskelijoiden kurssivalintoihin yleisesti vaikuttavia tekijöitä selvitettiin kyselyn toisessa osiossa. Tässä osiossa opiskelijat arvioivat väittämien avulla sosiaalisten tekijöiden, kiinnostavuuden ja hyödyllisyyden tekijöiden vaikutusta omiin kurssivalintoihin.

Tuloksissa (**kuvio 5.**) kävi ilmi, että kiinnostavuuden ja hyödyllisyyden tekijät vaikuttivat opiskelijoiden vastausten perusteella enemmän kurssivalintojen tekemiseen yleisellä tasolla

kuin sosiaaliset tekijät. Kiinnostavuutta mittaavissa väittämissä poikkeuksena oli aiheen muodikkuus, joka ei vastaajien mukaan vaikuta kurssivalintojen tekemiseen yhtä paljon kuin muut kiinnostavuuden tekijät. Hyödyllisyyttä mittaavissa väittämissä taas poikkeuksena olivat hyödyllisyys harrastuksissa tai kurssin yleissivistävyys, joiden ei myöskään koettu vaikuttavan valintojen tekemiseen yhtä paljon kuin muiden hyödyllisyyden tekijöiden. Sosiaalisissa tekijöissä puolestaan opiskelijat kokivat yhden väittämän kohdalla, sen vaikuttavan kurssivalintojen tekemiseen huomattavasti enemmän kuin muiden sosiaalisten tekijöiden. Sosiaalisista tekijöistä vain kurssin opettajan koettiin vaikuttavan valintaan.

Kiinnostavuuden ja hyödyllisyyden noustessa lukiolaisten näkemyksissä tärkeimmiksi valintaan vaikuttaviksi tekijöiksi sosiaalisten tekijöiden sijaan, voidaan ajatella, että lukiolaiset tekevät kurssivalintoja pääasiallisesti sisäisten motiivien pohjalta (Lehtinen ym. 2016, 143; Kember, 2015, 22). Koska hyödyllisyyden tekijöiden osalta esiin tärkeinä valintaan vaikuttavina tekijöinä nousivat hyödyllisyys työelämässä, jatko-opinnoissa sekä tarve oppia lisää kurssin aiheesta, kurssivalintojen tekemistä ohjaa vahvasti se millaista hyötyä opiskelija kokee saavansa kurssista tai oppiaineesta. Käsityön asema lukion yleissivistävässä oppimäärässä on tällä hetkellä sellainen, että sitä saa suorittaa vain lukiodiplomin muodossa, mutta se ei useinkaan hyödytä jatko-opintoihin hakeuduttaessa (LOPS, 2019; OPH, 2020, 43–44; 46). Tulos osoittaa, että käsityötä voisi lähteä kehittämään lukiossa erityisesti hyödyllisyyden näkökulmasta.

Yleisesti kurssivalintoihin vaikuttavia tekijöitä mittaavassa ensimmäisessä osiossa kävi ilmi, että opiskelijoiden valintoihin vaikuttaa huomattavasti tarve oppia lisää kurssin aiheesta. Melkein kaikkien esimerkkikurssien kohdalla opiskelijat arvioivat kurssien sisältöjen kuulostavan heille helpoilta. Lukiokursseja tulisi kehittää siihen suuntaan, että ne haastaisivat opiskelijaa tarpeeksi ja tätä kautta niiden sisältö nähtäisiin vielä kiinnostavampana. Tässä tutkimuksessa luodut esimerkkikurssit näyttäytyivät opiskelijoille helppoina.

Hyödyllisyys nousi merkittävimmäksi tekijäksi myös esimerkkikäsityökurssien kohdalla. Tutkimusta varten luodut esimerkkikäsityökurssit eivät tulosten mukaan näyttäytyisi opiskelijoiden mielestä hyödyllisinä heidän harrastuksissaan, ammatinvalinnassaan tai jatko-opinnoissaan. Kaikkien esimerkkikurssien arviointiin vastanneiden opiskelijoiden mukaan valtaosa opiskelijoista eli yli tai lähes puolet vastaajista arvioivat, ettei yksikään kurseista ole hyödyllinen (opiskelijoiden valitsemat vastausvaihtoehdot: täysin eri mieltä/osittain eri mieltä). Toisaalta täysin samaa mieltä tai osittain samaa mieltä vastanneita, hyödyllisyyden

osalta, oli jokaisen esimerkkikurssin kohdalla 9–30 % kaikista vastaajista. Näin ollen lukiolaisopiskelijoiden joukossa on opiskelijoita, jotka ajattelevat, että voisivat hyötyä käsityökurseista lukiossa. Näiden opiskelijoiden määrä on kuitenkin selvästi vähäinen.

Kahden viimeisen kysymyksen vastausten (**kuviot 15 ja 16**) perusteella voidaan päätellä käsityön olevan vastaajien mielestä enemmän hyödyllinen kuin kiinnostava oppiaineena. Tämä tulos yhdistettynä tutkimuksen aiempaan tulokseen, että opiskelijat pitävät hyödyllisyyttä merkittävänä tekijänä kurssivalinnoissaan, antaa vahvistusta sille, että käsityötä tulisi kehittää nimenomaan sen hyödyllisyyden näkökulmasta. Lisäksi nämä tulokset yhdessä vahvistavat ajatusta siitä, että käsityöllä voisi olla paikka lukion oppiaineena.

Sukupuolella ei näytä tämän tutkimuksen otoksessa olevan tilastollisesti merkitsevää vaikutusta opiskelijoiden kokemukseen käsityön lukio-opintojen kiinnostavuudesta tai hyödyllisyydestä valintaan vaikuttavana tekijänä (**taulukot 2 ja 3**). Tämän tutkimuksen perusteella lukiokäsityön kiinnostavuus tai hyödyllisyys eivät ole sukupuoleen liitoksissa, vaan hyödyllisyys ja kiinnostavuus olivat samalla tasolla sukupuolesta riippumatta.

10 Tutkimuksen luotettavuus

Määrällisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan validiteetin ja reliabiliteetin kautta.

Tutkimuksen validiteetti kuvastaa, kuinka hyvin mittari mittaa täsmälleen sitä, mitä sillä on tarkoitus mitata. Reliabiliteetti kuvaa mittauksen virheettömyyttä. (Alkula ym. 1994, 88–99)

Tutkimuslomake lähetettiin yhteensä 85 lukion rehtorille, joilla oli mahdollisuus jakaa se kaikille lukion opiskelijoille. Parhaimmillaan tutkimuksessa olisi voitu tavoittaa suuri otoskoko, mutta vastauksien määrä jäi määrälliseksi tutkimukseksi kohtalaisen pieneksi, mutta kuitenkin riittäväksi, jotta tuloksista voitiin vetää johtopäätöksiä, eikä tutkimuksen luotettavuus romahtanut.

Tutkimuksen systemaattinen maantieteellinen otoskato aiheutti tämän tutkimuksen yleistettävyyden heikkenemistä. Kyselylomake lähetettiin valtakunnallisesti eli eri puolille Suomea, mutta vastauksia saatiin niukasti kaikista muista maakunnista paitsi satakunnasta. Tutkimustuloksia ei voida siis yleistää valtakunnan tasolle, kuten tutkimuksen alkuperäinen tarkoitus oli. (Alkula ym. 1994, 112–113)

Tutkimusaiheesta ei ollut tehty aiempaa tutkimusta, joihin tutkimuksen tuloksia olisi voitu verrata. Koska tätä tutkimusta varten luotiin täysin uusi mittaristo mittaamaan opiskelijoiden valintaan vaikuttavia tekijöitä, on hankalaa arvioida mittariston luotettavuutta. Tutkimuksen validiteetin kannalta parasta olisi käyttää mittaria, jota on ennenkin käytetty ja joka perustuu vahvaan teoriaan (Cohen ym. 2007, 146) Mittaristoa voitaisiin käyttää sellaisenaan uudelleen ja saatuja tuloksia vertailla tämän tutkimuksen tuloksiin.

Kysely lähetettiin 85 suomalaisen lukion rehtorille, joita pyydettiin välittämään kysely eteenpäin opiskelijoille. Ei voida olla varmoja tavoitettiin ko jokainen otannan havaintoyksikkö (Alkula ym. 1994, 106–107). Kysely avattiin vastaajien toimesta 271 kertaa. Vastaaminen aloitettiin 186 kertaa ja lopulta vastauksia saatiin 111. Näin ollen 59 % kyselyn vastaamisen aloittaneista täytti kyselyn loppuun saakka. Kyselyn kolmannessa osiossa, jossa arvioitiin esimerkkikurssien kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä, 111 vastaajasta muutama jätti vastaamatta joidenkin esimerkkikurssien kohdalla. Kyselytutkimuksissa vaarana on suuri otoskato eli vastaamattomuus (Hirsjärvi ym. 1997, 191).

Kyselytutkimuksessa tutkijat eivät voi olla varmoja siitä, miten huolellisesti ja vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet ja vastanneet tutkimukseen. Väärinymmärryksiä tulee helposti, sillä ei voida tietää miten onnistuneita vastausvaihtoehdot ovat vastaajien näkökulmasta.

(Hirsjärvi, ym. 1997, 191) Väärinymmärryksiä pystytään kuitenkin osittain välttämään ja niiden riskiä voidaan minimoida mittarin esitestaamisen avulla (Hirsjärvi ym. 1997, 200).

Tutkimuksen tärkeimpien käsitteiden mittaamisen ja määrittelyn haasteena oli se, että käsitteet ovat kasvatustieteelliselle tutkimukselle tyypillisesti abstrakteja, teoreettisia käsitteitä. Niiden päällekkäisyys ja moniulotteisuus aiheuttaa sen, että muuttujien mittaamista voidaan tehdä hyvin erilaisilla väittämillä ja muuttujien saamat arvot ovat hyvin tulkinnanvaraisia. (Alkula ym. 1994, 89–94)

Tutkimusongelmaan vastaaminen valintaan vaikuttavan kiinnostavuuden tekijän osalta jäi tutkijoiden mielestä kapeaksi. Kyselylomakkeella eli tätä tutkimusta varten luodulla mittarilla saatiin selville kiinnostavuuden merkitys valintaan vaikuttavana tekijänä, mutta sillä ei pystytty selvittämään tarkemmin mitkä kiinnostavuuden osatekijät ovat yhteydessä valintaan ja missä suhteessa. Kiinnostavuuden osatekijät olisi voinut määritellä tarkemmin ja laajemmin aiemman tutkimuksen pohjalta, tämä olisi helpottanut kiinnostavuuden osatekijöiden yhteyden selvittämistä valintaan vaikuttavina tekijöinä.

11 Tutkimuksen eettistä tarkastelua

Tutkielman eettisyyttä parantaa se, että kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Jokainen kyselyyn vastannut avasi kyselylomakkeen itse ja täytti sen vapaaehtoisesti. Kaikki kyselyn vastauskohdat olivat vapaaehtoisia, eli vastaajalla oli mahdollisuus jättää vastaamatta mihin tahansa yksittäiseen kysymykseen. Lisäksi kysely koostui lähinnä Likert-asteikollisista väittämistä, joista suurimmassa osassa oli ”en osaa sanoa” -vaihtoehto. Tällä annettiin vastaajalle mahdollisuus olla ottamatta kantaa.

Yleisten tutkimuksen tekemisen periaatteiden mukaisesti, oppilaiden henkilötietoja ei käynyt ilmi vastauksissa, eikä yksikään vastaaja voinut olla tunnistettavissa aineistosta (Hirsjärvi ym. 1997, 28–29; Cohen ym. 2007, 124–127). Kyselyssä kerättyjen taustatietojen avulla ei pystytty päättämään vastaajan henkilöllisyyttä tai yhdistämään vastauksia tiettyyn henkilöön. Vastaajille kerrottiin kyselyn alussa, ettei heitä voida tunnistaa aineistosta. Lisäksi kyselyn alussa luki, että kerätyt vastaukset tallennetaan ja säilytetään salasanan takana, lukitussa tilassa, kunnes tulokset on analysoitu, kuitenkin maksimissaan kahden vuoden ajan. Tämän jälkeen vastaukset hävitetään.

Alun perin tutkielman tarkoituksena oli selvittää myös opiskelijoiden valintaan vaikuttavia tekijöitä paikkakunnan perusteella. Taustatietoja kysyttäessä päätettiin kuitenkin muuttaa tämä kohta laajemmin asuinmaakunnaksi, jolloin yksittäisen vastaajan jäljittäminen aineistosta muuttui yhä vaikeammaksi. Kyselyn eettisyyttä lisää myös se, ettei kyselylomakkeessa kysytty arkaluontoisia kysymyksiä.

Koska aihe on tutkijoille tuttu ja tutkijoilla on ennestään asenteita ja mielipiteitä aiheesta, on koko tutkimuksen ajan pidetty huolta siitä, etteivät nämä asenteet ja mielipiteet vaikuta tutkimuksen tekemiseen tai esimerkiksi tulosten analysointiin. Tutkijat eivät tavoittele tutkimuksellaan statuksen nostamista tai ammatillista hyötyä. (Cohen ym. 2007, 125)

12 Pohdinta

Käsityön aseman parantamiseksi ja kehittämiseksi tämän tutkimuksen kaltainen työ ja ponnistelu, jossa käsityön merkityksellisyyttä ja olemassaoloa pohditaan ja pyritään selvittämään, on tärkeää. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan käsityöllä voisi olla nykyistä vankempi asema osana lukion yleissivistävää oppimäärää sillä osa opiskelijoista koki käsityön hyödyllisyyden ja kiinnostavuuden lukiokontekstissa merkittäväksi.

Ristiintaulukoinneissa taustatietojen analysoinnin ulkopuolelle päätettiin jättää kyselyyn vastanneiden asuinmaakunta, koska vastauksia kyselyyn saatiin valtaosin Satakunnasta ja muista maakunnista vastauksia saatiin hyvin vähän tai ei ollenkaan. Otos asuinmaakuntamuuttujan osalta ei ollut tarpeeksi edustava, jotta sitä olisi voitu käyttää tutkimuksen analysointivaiheessa. Tutkimuksen tavoitteena oli alun perin saada valtakunnallisesti yleistettävämpi kuva, mutta otoksen ollessa näin vinoutunut, sillä ei saatu niin edustavaa otosta kuin olisi haluttu.

Tämä tutkimus ei keskittynyt sukupuolen yhteyteen kurssivalintoihin vaikuttavana tekijänä. Tutkielman analysointivaiheessa ristiintaulukoinnilla olisi ollut mahdollisuus saada paljon dataa sukupuolen vaikutuksesta kurssivalintoihin. Jatkotutkimusehdotuksena sukupuolen tarkempi tarkastelu tämän aineiston tai uuden aineiston pohjalta saattaisi tuottaa mielenkiintoisia tutkimustuloksia. Kaikista kyselyyn vastanneista vain 24 % oli miehiä. Miesten otoksen ollessa selkeästi pienempi kuin naisten, tutkimuksen tulokset ovat paremmin yleistettävissä naisten osalta kuin miesten.

Jokaisen kurssin kohdalla oli mahdollisuus merkitä rasti ruutuun, jos halusi valita kurssin osaksi omia lukio-opintojaan. Webropol-lomakkeen muotoilussa olisi tässä kohtaa ollut hyvä huomioda valintaruudun näkyvyys paremmin. Vaikka tätä korjattiin jo esitestausvaiheessa, valintaruutu jäi silti melko huomaamattomaksi jokaisen kurssin jälkeen, ja saattoi jäädä osalta vastaajista huomaamatta lomaketta selattaessa. Lisäksi pelkän valintaruudun laittaminen lomakkeeseen aiheutti vaikeuksia tulosten analysointivaiheessa. Olisi ollut helpompaa analysoida tuloksia ristiintaulukoinnin avulla, mikäli lomakkeessa olisi ollut ”kyllä” ja ”ei” vaihtoehdot.

Jatkotutkimusehdotuksena tälle tutkimukselle olisi mielenkiintoista tutkia tutkimusta varten luotujen esimerkkikurssien valintatilanteen simulaatiota ja oikeassa valintatilanteessa valintaan vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi käsityökasvatuksen kehittämisen kannalta olisi

mielenkiintoista toteuttaa tutkimuksessa luotujen esimerkkikurssien pohjalta opetusta esimerkiksi, jossakin käsityön kehittämisestä kiinnostuneessa lukiossa.

Lisäksi jatkotutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista tehdä vertailevaa tutkimusta lukion muihin oppiaineisiin nähden. Koska tätä vertailupohjaa ei ole, on vaikea arvioida käsityön hyödyllisyyttä ja kiinnostavuutta lukion oppimäärän sisällä. Jos tutkimuksen avulla selvitettäisiin muidenkin lukion oppiaineiden kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä, voitaisiin tämän tutkimuksen tuloksia verrata suhteessa niihin. Tällä tavoin saataisiin mahdollisesti lisää tietoa käsityön asemasta lukiossa, jotta sen merkittävyyttä pystyttäisiin arvioimaan ja tekemään jatkossa, oikeita tutkimustietoon perustuvia päätöksiä, lukion valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan, tämän tiedon pohjalta.

Useassa kohdassa huomattiin, että merkittävä osa vastaajista valitsi vastausvaihtoehdon ”en osaa sanoa”. Tämän vaihtoehdon laittamista lomakkeeseen pohdittiin jo kyselyä tehtäessä, mutta se päätettiin laittaa kolmannen osion väittämiin, jotta vastaajilla olisi mahdollisuus olla ottamatta kantaa. Tämä kuitenkin aiheutti sen, että tuloksista ei saatu niin merkitseviä, kuin olisi haluttu. Opiskelijoiden kyvyttömyys vastata voi kertoa myös siitä, että kyselyn toteutus ei ollut heille ymmärrettävä tai että käsityön lukiokurssien kiinnostavuuden ja hyödyllisyyden arviointi kuvitteellisten kurssien osalta on hankalaa nimenomaan tilanteen hypoteettisuuden johdosta.

Tutkimuksen otos jäi huomattavasti pienemmäksi, kuin tutkimuksen alkuperäisenä tavoitteena oli. Vaikka kysely toimitettiin valtakunnallisesti laajalti useaan maakuntaan ja lukuisiin lukioihin, vastauksia saatiin vain muutamasta maakunnasta ja otoskoko jäi pieneksi. Näin ei saatu valtakunnallisesti yleistettäviä tuloksia. Tähän vaikutti mahdollisesti osittain kyselyn lähettämisen hetkellä valloillaan ollut koronaviruspandemia, jonka johdosta lukiot olivat etäopetuksessa ja rehtoreille ja opettajille oli vaikeampaa teettää kyselyä opiskelijoille. Lisäksi lähestyvät ylioppilaskirjoitukset aiheuttivat mahdollisesti sen, että lukion opettajilla oli vähemmän aikaa teettää heidän normaalin työnsä ohella ylimääräisiä tehtäviä opiskelijoille. Pääkaupunkiseudun lukioista vastattiin heti kyselyjen lähdettyä, että Helsingin ja Espoon lukioissa ei saa teettää tutkimuksia ilman erillistä tutkimuslupaa. Tämä aiheutti sen, että pääkaupunkiseudun edustus jäi heti otoksesta puuttumaan.

Lisäksi tämän tutkimuksen kannalta erityisen huomioitavaa on se, että käsityön esimerkkikurssien valitseminen ja arviointi tässä tutkimuksessa ei ottanut huomioon lukio-opintoja kokonaisuutena. Mikäli lukiossa olisi mahdollista valita käsityökurssija vaikuttaisi se

esimerkiksi siihen mitä muita kursseja opiskelija voisi valita. Tämän lisäksi valintatilanteessa tulisi varmasti esiin muitakin ennalta vaikeammin määriteltäviä kysymyksiä ja ongelmia.

Lähteet

- Alkula T., Pöntinen S., Ylöstalo P. 1994, Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.
- Ames C. 1992. Classrooms: goals, structures and student motivation. *Journal of educational psychology* 84 (3), 261-271.
- Antikainen A., Rinne R. & Koski L. 2013. Kasvatussosiologia. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Bronfenbrenner, U. 1979. The ecology of human development: Experiments by nature and design. Cambridge, MA: Harvard University Press cop.
- Eero Salmenkivi. 2013. Ylioppilastutkinnon rakenne- ja reaalikoeuudistusten vaikutuksia: miten lisääntynyt valinnaisuus ohjaa lukiolaisia. *Kasvatus & Aika* 7 (3) 1–1.
- Gall M., Gall J. & Borg W. 2003. Educational research, An introduction. Boston: Allyn & Bacon.
- Grusec J., Hastings P. 2015. Handbook of socialization- theory and research, second edition. New York: The Guilford Press.
- Hilmola A. & Autio O. 2017. Käsiyö ja asenteet – Oppiaineen tulevaisuus. *Ainedidaktiikka* 1(1), 39-59 <http://journal.fi/ainedidaktiikka> (Luettu 7.9.2020)
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Houtsonen J. 2000. Identiteetin rakentuminen koulun symbolisessa järjestyksessä. Teoksessa J. Houtsonen, J. Kauppila & K. Komonen (toim.) *Koulutus, elämäntietä ja identiteettiä. Kasvatustieteellisiä avauksia suomalaisten oppimiseen*. Joensuun yliopisto. *Sosiologisia tutkimuksia* 3, 7–49
- Jauhiainen A., Rinne R., Tähtinen J. & Ahonen S. 2001. Koulutuspolitiikka Suomessa ja ylikansalliset mallit. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Kember D. 2015. Understanding the Nature of Motivation and Motivating Students Through Teaching and Learning in Higher Education. In *Understanding the Nature of Motivation and Motivating Students Through Teaching and Learning in Higher Education*. Singapore: Springer Pte. <https://doi.org/10.1007/978-981-287-883-0> (Luettu 13.11.2020)
- Kiuru N. 2008. The role of adolescent's peer groups in the school context. Jyväskylän Yliopisto, Väitöskirja.

- Klemelä K., Olkinuora E., Rinne R. & Virta A. 2007. Lukio nuorten opiskelutienä. Turkulainen lukio opiskelijoiden, vanhempien ja opettajien silmin 2000-luvun alussa. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja A: 206.
- Kouhia A. 2012. Categorizing the meanings of craft: A multi-perspectival framework for eight interrelated meaning categories. Oslo: Techne series 19 (1).
- Laitinen S., Hilmola A., Juntunen M. 2011. Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla. Opetushallitus. Koulutuksen seurantaraportit 2011:1
- Lehtinen E., Vauras M. & Lerkkanen M. 2016. Kasvatuspsykologia (3. uudistettu painos). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lepistö J. & Linfors E. 2015. From gender-segregated subjects to multi-material craft: Craft student teacher's views on the future of the craft subject. www.FORMakademisk.org <https://journals.hioa.no/index.php/formakademisk/article/view/1313/1440> (Luettu 12.11.2020)
- Lepistö J. 2011. Tyttöjen ja poikien käsityötaito- totta vai tarua. Teoksessa S. Laitinen & A. Hilmola (toim.) Taito- ja taideaineiden oppimistulokset -asiantuntijoiden arviointia Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 1, 175-193
- Opetushallitus. 2019. Lukio-opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2019. Helsinki. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf (Luettu 6.8.2020)
- Maccoby E. 2015. Historical overview of socialization research and theory. Teoksessa J. Grusec & P. Hastings (toim.) Handbook of socialization. New York: The Guilford Press. 3-32.
- Marjanen P. & Metsärinne M. 2019, The development of craft education in Finnish schools. Nordic Journal of Educational History 6 (1), 49-70.
- Metsämuuronen J. 1995. Harrastukset ja omaehtoinen oppiminen: sitoutuminen, motivaatio ja coping: teoreettinen tausta, rakenneanalyysi ja sitoutuminen. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos.
- Metsämuuronen J. 1997. Omaehtoinen oppiminen ja motiivistruktuurit. Helsinki: Opetushallitus.
- Metsämuuronen J. 2003. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2. laitos. Helsinki: International Methelp Print.
- Metsämuuronen J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 3. laitos. Helsinki: International Methelp Print.

- Metsärinne M. & Kallio M. 2014. 'Craft interests during leisure time and craft learning outcomes in Finland', *Craft Research* 5: 1, 35–53.
- Nieminen N. 2003. 7.-10. -luokkalaisten käsityksiä käsitöistä. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Nurmi J.-E. 2005. Thinking about and acting upon the future. Development of future orientation across the life-span. Teoksessa A. Stratman & J. Joireman (toim.) *Understanding behavior in the context of time, Theory, research and applications*, s. 31-57, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Nurmi J.-E., Ahonen T., Lyytinen H., Lyytinen P., Pulkkinen L. & Ruoppila I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Juva: Ps-kustannus.
- O'Dwyer L. & Bernauer J. 2013. *Quantitative Research for the Qualitative Researcher*. London: SAGE Publications.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Lukiolaki.
- Opetushallitus. 2011. Lukiodiplomiselvitys 2011. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Opetushallitus. 2020. Lukiodiplomiselvitys. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162652/OKM_2020_34.pdf
 (Luettu 14.9.2020).
- Patomäki H. 2007. Uusliberalismi Suomessa. Lyhyt historia ja tulevaisuuden vaihtoehdot. Helsinki: Wsoy.
- Peltonen J. 1988. Käsityökasvatuksen perusteet. Koulukäsityön ja sen opetuksen teoria sekä teoreettinen ja empiirinen tutkimus peruskoulun yläasteen teknisen työn oppisisällöistä ja opetuksesta. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. Julkaisusarja A: 132.
- Porko-Hudd M., Pöllänen S. & Lindfors E. 2018. Common and holistic crafts education in Finland. 25 (3), 26-38, 31-36.
- Pöllänen S. 2015. Elements of Crafts that Enhance Well-Being: Textile Craft Makers' Descriptions of Their Leisure Activity. *Journal of Leisure Research*, 47 (1), 58–78.
<https://doi.org/10.1080/00222216.2015.11950351> (Luettu 15.10.2020).
- Pöllänen S. 2006. Elämä ilman käsitöitä- mitä se on? Käsityö harrastajien psyykkisen hyvinvoinnin tukena. Teoksessa: L. Kaukinen & M. Collanus (toim.) *Tekstejä ja kangastuksia- puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta*. Tampere: Akatiimi Oy.
- Rauhala A. 2019. Neulonnan taito. Helsingin Yliopisto, Väitöskirja.
- Reeve J. 2005. *Understanding Motivation and Emotion*. University of Iowa: John Wiley & Sons, Inc.

- Robnett R. & Leaper C. 2013. Friendship Groups, Personal Motivation, and Gender in Relation to High School Students' STEM Career Interest. *Journal of Research on Adolescence* 23 (4), 652–664 <https://doi.org/10.1111/jora.12013> (Luettu 9.9.2020)
- Rönkkö M., Lepistö J. & Kullas S. 2009. Monialainen opettajuus: kasvatuksellisia näkökulmia oppiaineisiin ja aihekokonaisuuksiin. Rauma: Turun yliopisto Rauman opettajankoulutuslaitos, Print.
- Salmela-Aro K. & Nurmi J.-E. 2005. Mikä meitä liikuttaa, Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Salmenkivi E. 2013. Ylioppilastutkinnon rakenne ja reaalikoeuudistusten vaikutuksia: Miten lisääntynyt valinnaisuus ohjaa lukiolaisia. *Kasvatus ja aika* 7 (3), 1–1. <https://doaj.org/article/1ba77ee56b3041eebec34d85c50c4beb> (Luettu 12.10.2020)
- Seiter J. 2009. “Crafts and technology” and “technical education” in Austria, *International Journal of Technology and Design education* 19, 419-429, Wien: Springer Science+Business Media B.V.
- Smetana J, Robinson J. & Rote W. 2015. Socialization in adolescence. Teoksessa J. Grusec & P. Hastings (toim.) *Handbook of socialization*. New York: The Guilford Press. 60-82.
- Suomen käsityön museo. 2020. Pandemian aikaiset käsityökokemukset. <https://koronakasityo.muistele.fi/muistot/> (Luettu 19.3.2021).
- Suomen virallinen tilasto (SVT). Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset. Helsinki: Tilastokeskus <http://www.stat.fi/til/kjarj/yht.html> (Luettu 05.1.2021).
- Tekstiiliopettajaliitto TOL ry. Käsityön lukiodiplomi. <https://www.tekstiiliopettajaliitto.fi/toiminta/kasityon-lukiodiplomi/> (Luettu 5.1.2021).
- Tiistola, M. & Niemi, J. 2016. Miksi 7-luokkalaiset valitsevat teknisen työn valinnaisaineekseen? Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos. Rauman yksikkö. Pro gradu-tutkimus.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Lukiokoulutus. Helsinki: Tilastokeskus <http://www.stat.fi/til/lop/meta.html> (Luettu 15.4.2021).
- Valli R. 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa: R. Valli & J. Aaltola. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Vetleseter Boe M. 2012. Science choices in Norwegian upper secondary school: What matters? *Science education* 96 (1), 2-3, Wiley online library <https://doi.org/10.1002/sce.20461> (Luettu 28.10.2020).

- Virtanen V. 2017. Valinnainen käsityö, oppilaan oma valinta. Rauma: Pro gradu-tutkielma, Turun yliopisto opettajankoulutuslaitos, Rauman kampus.
- Väljärvi J. 2010. Murentaako valinnaisuus kansakunnan sivistyksen perustan? Kieli, koulutus ja yhteiskunta: Kielikoulutuspoltiikan verkoston verkkolehti.
<http://www.kieliverkosto.fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-marraskuu-2010/>
(Luettu 12.10.2020)
- Väljärvi J. & Tuomi P. 1995. Lukio nuorten valintojen ja oppimisen ympäristönä., Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, kasvatustieteiden tutkimuslaitos.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

ProGradu-tutkielman kyselylomake

Vastaamalla tähän kyselyyn autat käsityön tutkimusalueen kehittämisessä sekä tämän pro gradu- työn valmistumisessa. Kyselyn vastausten perusteella kerätään tietoa valtakunnallisesti lukio-opiskelijoiden kurssivalintoihin ja niitä selittäviin tekijöihin liittyen. Kysely muodostuu kolmesta osiosta. Ensimmäisessä kysytään vastaajan perustietoja. Toisessa osiossa pyritään mittaamaan eri tekijöiden yhteyttä kurssivalintojen tekemiseen. Kolmannessa osiossa esitellään kuvitteelliset lukion käsityön kurssit, jotka tutkijat ovat luoneet tätä tutkimusta varten. Tässä osiossa vastaaja saa valita, mitkä kurssit hän valitsisi omissa lukio-opinnoissaan suoritettaviksi ja lisäksi arvioida kurssien kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä.

Tähän tutkimukseen osallistumalla autat kehittämään uuden opetussuunnitelman mukaista, laaja-alaisen oppimisen sekä mahdollisesti käsityön oppiaineen toteuttamista lukiossa. Vastaajat eivät ole tunnistettavissa kerätystä aineistosta, eivätkä tutkijat voi yhdistää vastauksia tiettyyn henkilöön. Kerätyt vastaukset tallennetaan ja säilytetään salasanan takana, lukitussa tilassa, kunnes tulokset on analysoitu, kuitenkin maksimissaan kahden vuoden ajan. Tämän jälkeen vastaukset hävitetään.

Kiitos kaikille vastaajille!

PERUSTIEDOT

Valitse pudotusvalikosta itseäsi kuvaava vaihtoehto

Käyn lukiota

ensimmäistä / toista / kolmatta / neljättä / viidettä / muu vuotta.

Sukupuoleni

mies / nainen / muu

Asuinmaakuntani

Ahvenanmaa

Etelä-Karjala

Etelä-Pohjanmaa

Etelä-Savo

Kainuu

Kanta-Häme

Keski-Pohjanmaa

Keski-Suomi

Kymenlaakso

Lappi

Pirkanmaa

Pohjanmaa

Pohjois-Karjala

Pohjois-Pohjanmaa

Pohjois-Savo

Päijät-Häme

Satakunta

Uusimaa

Varsinais-Suomi

Valintaan vaikuttavat tekijät

Alla on listattu tekijöitä. Arvioi kuinka paljon kukin tekijä vaikuttaa omien kurssivalintojesi tekemiseen. Valitse asteikolla 1–4 oman arviosi mukaan oikea vaihtoehto.

1= ei lainkaan 2= vähän 3= melko paljon 4= erittäin paljon

Vanhempien/huoltajan mielipide	1	2	3	4
Opiskelukavereiden tekemät valinnat	1	2	3	4
Opiskelukavereiden mielipide	1	2	3	4
Kurssin kiinnostavuus	1	2	3	4
Tarve oppia lisää kurssin aiheesta	1	2	3	4
Kurssin hyödyllisyys ammatinvalinnassa	1	2	3	4
Kurssin hyödyllisyys jatko-opinnoissa	1	2	3	4
Kurssin hyödyllisyys harrastuksessa	1	2	3	4
Kurssin yleissivistävyys	1	2	3	4
Asuinalueeni paikallinen kulttuuri	1	2	3	4
Aiheen/aineen muodikkuus	1	2	3	4
Sukupuoli	1	2	3	4
Halu poiketa valtavirrasta	1	2	3	4
Yhteiskunnan asettamat odotukset	1	2	3	4
Kurssin suorittamisen mielekkyys	1	2	3	4
Kurssin opettaja	1	2	3	4
Oma taitotasoni aiheessa/aineessa	1	2	3	4

Alla on esitelty esimerkki käsityön oppiaineen kurssitarjottimesta. Osiossa on tarkoitus pohtia mitkä näistä kursseista valitsisit ja arvioida niiden kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä alempana esitettyjen kysymysten avulla. Merkitse rasti ruutuun niiden kurssien kohdalle, jotka haluaisit valita osaksi lukio-opintojasi. Saat valita niin monta kurssia kuin haluat. Sinun ei ole pakko valita yhtään seuraavista kursseista.

Arvioi jokaisen kurssin hyödyllisyyttä ja kiinnostavuutta kysymysten avulla, vaikka et valitsisi niitä.

Valitse asteikolla 1-5 oman arviosi mukaan oikea vaihtoehto.

1= olen täysin eri mieltä 2= olen melko eri mieltä 3= en osaa sanoa 4= olen melko samaa mieltä 5= olen täysin samaa mieltä

Käsityö terapeuttisena toimintana ja hyvinvoinnin välineenä

Teemana hyvinvointiosaaminen

Tutustutaan käsityön terapeuttiseen ja mielihyvää tuottavaan lähtökohtaan. Haetaan inspiraatiota taide- ja käsityöterapian muodoista ja pohditaan käsityön merkitystä harrastuksena ja hyvinvointia tuottavana tai tukevana tekemisen muotona. Pohditaan omia tarpeita ja mielenkiinnon kohteita ja tuotetaan jokin itselle mielihyvää tuottava tuote valinnaisin käsityön tekniikoin.

Kurssin aiheet: psykologia, terveystieto, terapia, hyvinvointi.

Kurssi on mielestäni kiinnostava	1	2	3	4	5
Kurssin aihe on ajankohtainen	1	2	3	4	5
Kurssi hyödyttää minua jatko-opinnoissani	1	2	3	4	5
Koen kurssin hyödylliseksi tulevassa ammatissani	1	2	3	4	5
Koen kurssin hyödylliseksi harrastuksissani	1	2	3	4	5
Kurssi on mielestäni tärkeä yleissivistyksen kannalta	1	2	3	4	5
Kurssin sisältö kuulostaa minulle helpolta	1	2	3	4	5
Kurssin sisältö kuulostaa minulle haastavalta	1	2	3	4	5

Merkitse alla oleva ruutu, jos valitsisit yllä olevan kurssin osaksi opintojasi

☐

Asiakaslähtöinen yhteistyöprojekti

Teemana vuorovaikutusosaaminen

Muodostetaan ryhmät. Suunnitellaan ja toteutetaan paikallisen toimijan kanssa yhteistyössä tilaustuote, joka vastaa asiakkaan toiveita ja tarpeita. Tuote toteutetaan käsityönä yhdessä ryhmän kanssa. Opitaan yhdessä ryhmätyön tekemistä ja vuorovaikutustaitoja keskustelun ja tekemisen kautta.

Kurssin aiheet: psykologia, äidinkieli, vuorovaikutus, yhteistyö.

Kurssi on mielestäni kiinnostava	1	2	3	4	5
Kurssin aihe on ajankohtainen	1	2	3	4	5
Kurssi hyödyttää minua jatko-opinnoissani	1	2	3	4	5
Koen kurssin hyödylliseksi tulevassa ammatissani	1	2	3	4	5
Koen kurssin hyödylliseksi harrastuksissani	1	2	3	4	5
Kurssi on mielestäni tärkeä yleissivistyksen kannalta	1	2	3	4	5
Kurssin sisältö kuulostaa minulle helpolta	1	2	3	4	5
Kurssin sisältö kuulostaa minulle haastavalta	1	2	3	4	5

Merkitse alla oleva ruutu, jos valitsisit yllä olevan kurssin osaksi opintojasi

☐

Kekseliäs kierrätysmateriaalien käyttö ja luominen

Teemana eettisyys ja ympäristöosaaminen

Perehdytään uusiomateriaaleihin ja niiden luomiseen ja kehittymiseen. Tutustutaan tuotteiden elinkaareen ja uusiokäyttöön ekologisuuden näkökulmasta. Innovoidaan uusia käyttökohteita jo olemassa oleville materiaaleille tai vaihtoehtoisesti keksitään ja kehitetään uusia materiaaleja.

Kurssin aiheet: kemia, biologia, ekologisuus, eettisyys, kierrätys, kestävä kehitys.

Kurssi on mielestäni kiinnostava	1	2	3	4	5
Kurssin aihe on ajankohtainen	1	2	3	4	5
Kurssi hyödyttää minua jatko-opinnoissani	1	2	3	4	5
Koen kurssin hyödylliseksi tulevassa ammatissani	1	2	3	4	5
Koen kurssin hyödylliseksi harrastuksissani	1	2	3	4	5
Kurssi on mielestäni tärkeä yleissivistyksen kannalta	1	2	3	4	5
Kurssin sisältö kuulostaa minulle helpolta	1	2	3	4	5
Kurssin sisältö kuulostaa minulle haastavalta	1	2	3	4	5

Merkitse alla oleva ruutu, jos valitsisit yllä olevan kurssin osaksi opintojasi

☐

Käsityöyrittäjyys ja brändin luominen

Teemana yhteiskunnallinen osaaminen

Perehdytään yrittäjyyden mahdollisuuksiin ja eri muotoihin ja tutustutaan käsityöalan yrittäjiin ja markkinointiin. Luodaan oma kuvitteellinen brändi tai yritys ja prototyyppi tuotteesta tai tuoteperheestä.

Perehdytään tuotteen aatteeseen, markkinointiin ja levittämiseen.

Kurssin aiheet: yhteiskuntaoppi, yrittäjyys, tuotesuunnittelu, tuotekehitys, markkinointi.

Kurssi on mielestäni kiinnostava	1	2	3	4	5
Kurssin aihe on ajankohtainen	1	2	3	4	5
Kurssi hyödyttää minua jatko-opinnoissani	1	2	3	4	5
Koen kurssin hyödylliseksi tulevassa ammatissani	1	2	3	4	5
Koen kurssin hyödylliseksi harrastuksissani	1	2	3	4	5
Kurssi on mielestäni tärkeä yleissivistyksen kannalta	1	2	3	4	5
Kurssin sisältö kuulostaa minulle helpolta	1	2	3	4	5
Kurssin sisältö kuulostaa minulle haastavalta	1	2	3	4	5

Merkitse alla oleva ruutu, jos valitsisit yllä olevan kurssin osaksi opintojasi

☐

Modernit muotoilun ilmiöt

Teemana monitieteinen ja luova osaaminen

Tutustutaan uusiin teknologisiin laitteisiin ja sovelluksiin käsityön kentällä. Perehdytään ajankohtaiseen designiin ja innovaatioihin ja luodaan omia innovaatioita käyttäen monitieteellisiä ja teknologisia ratkaisuja ja tekniikoita. Tutustutaan mm. E-tekstiileihin, 3D- ja lasertekniikoihin ja robotiikkaan ja ohjelmointiin.

Kurssin aiheet: moderni teknologia, design, ohjelmointi, elektroniikka

Kurssi on mielestäni kiinnostava	1	2	3	4	5
Kurssin aihe on ajankohtainen	1	2	3	4	5
Kurssi hyödyttää minua jatko-opinnoissani	1	2	3	4	5
Koen kurssin hyödylliseksi tulevassa ammatissani	1	2	3	4	5
Koen kurssin hyödylliseksi harrastuksissani	1	2	3	4	5
Kurssi on mielestäni tärkeä yleissivistyksen kannalta	1	2	3	4	5
Kurssin sisältö kuulostaa minulle helpolta	1	2	3	4	5
Kurssin sisältö kuulostaa minulle haastavalta	1	2	3	4	5

Merkitse alla oleva ruutu, jos valitsisit yllä olevan kurssin osaksi opintojasi

☐

Perinnekäsityöt Suomessa ja maailmalla

Teemana globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan käsityön historiaan ja perinteisiin Suomessa ja muualla maailmalla. Toteutetaan perinnekäsityö tai perinteistä käsityötekniikkaa hyödyntämällä jokin tuote.

Kurssin aiheet: historia, maantieto, kulttuuri, käsityökalut.

Kurssi on mielestäni kiinnostava	1	2	3	4	5
Kurssin aihe on ajankohtainen	1	2	3	4	5
Kurssi hyödyttää minua jatko-opinnoissani	1	2	3	4	5
Koen kurssin hyödylliseksi tulevassa ammatissani	1	2	3	4	5
Koen kurssin hyödylliseksi harrastuksissani	1	2	3	4	5
Kurssi on mielestäni tärkeä yleissivistyksen kannalta	1	2	3	4	5
Kurssin sisältö kuulostaa minulle helpolta	1	2	3	4	5
Kurssin sisältö kuulostaa minulle haastavalta	1	2	3	4	5

Merkitse alla oleva ruutu, jos valitsisit yllä olevan kurssin osaksi opintojasi

☐

Vastaa väitteisiin valitsemalla oikea vaihtoehto:

1= täysin eri mieltä, 2= melko eri mieltä 3= en osaa sanoa, 4= melko samaa mieltä 5= täysin samaa mieltä.

Käsityö laaja-alaisina lukio-opintoina kiinnostaa minua

1 2 3 4 5

Pidän käsityötä hyödyllisenä oppiaineena lukiolaiselle

1 2 3 4 5

Liite 2. Kyselylomakkeen vastausmatriisit

Liite 3. SPSS Khiin neliö -testit

:Käsityö laaja-alaisina lukio-opintoina kiinnostaa minua * Sukupuoleni

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2- sided)
Pearson Chi-Square	3,372 ^a	5	,643
Likelihood Ratio	3,872	5	,568
Linear-by-Linear Association	1,600	1	,206
N of Valid Cases	108		

a. 5 cells (41,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,21.

:Pidän käsityötä hyödyllisenä oppiaineena lukiolaiselle * Sukupuoleni

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2- sided)
Pearson Chi-Square	3,553 ^a	4	,470
Likelihood Ratio	3,480	4	,481
Linear-by-Linear Association	2,242	1	,134
N of Valid Cases	108		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,56.

Liite 4. Saatekirje rehtoreille

Hei,

Teemme ProGradu-tutkimusta Turun yliopiston Rauman kampuksella. Alla olevan linkin takaa löytyy Pro Gradu-tutkielmamme kyselylomake Webropol-muodossa. Jakamalla tätä linkkiä opiskelijoille, autat käsityön tutkimusalueen kehittämisessä sekä tämän pro gradu- työn valmistumisessa.

Kyselyn vastausten perusteella kerätään tietoa valtakunnallisesti lukio-opiskelijoiden kurssivalintoihin ja niitä selittäviin tekijöihin liittyen. Osallistumalla autat kehittämään uuden opetussuunnitelman mukaista, laaja-alaisen oppimisen sekä mahdollisesti käsityön oppiaineen toteuttamista lukiossa. **Vastaukset kyselyyn viimeistään 14.2.2021.**

Olemme erittäin kiitollisia, jos koulussanne joku henkilökunnasta pystyy joko välittämään linkin opiskelijoille tai käyttämään noin 15 minuuttia aikaa teettääkseen kyselyn jollakin/joillakin lukion ryhmillä.

Linkki kyselylomakkeeseen:

<https://link.webpolsurveys.com/S/EE6CA50EE3899E49>

Ystävällisin terveisin,
Roosa Koski-Tuuri ja Severi Laaksonen
Käsityönaineenopettajaopiskelijat
Turun Yliopisto, Rauman kampus